AKİS

İNÖNÜ HARBİYEDE
Beraber Çarpan Asker Kalb

BÜTÜN HADİSELERİN HİKÂYESİ

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl : 8. Cilt : XXIII, Sayı : 400

Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak No: 15
Tel : 11 89 92
P. K. 582 Ankara

İdare :
Rüzgarlı Sokak No: 18
Rüzgarlı Matbaa
Tel : 10 81 96

Başyazar
Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Metin TOKER

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazı İşleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER

Associated Press
Türk Haberler Ajansı

Klişe:
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir

Abone şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	10.00 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	20.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	40.00 lira

İlân şartları :
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlan işleri:
Telefon: 10 61 96

Dizildiği yer:
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer:
Milli Eğitim Basımevi

FİYATI: 1 LİRA
Basıldığı tarih : 24-2-1962

Kapak Resmimiz

İnönü ve Harbiyeliler

Silâh arkadaşları

KENDI ARAMIZDA

Sevgili AKİS Okuyucuları

Şu anda elinizde tuttuğunuz mecmua, AKİS'in 400. sayısıdır. Tam 490 haftadır AKİS, memleketimizin dalgalı, fırtınalı, karışık siyaset hayatı içinde üzerine düşen görevi azimle ve ciddiyetle yapmaya çalışmıştır. Bu 400 hafta içinde devirler değişmiştir. Değişmeyen, AKİS in demokratik rejime olan sarsılmaz inancıdır. 400 hafta önce olduğu gibi bugün de mutlak inancımız odur ki Türkiye kendisini Demokrasiyle kurtaracaktır. Türkiye kendisini ancak ve sadece Demokrasiyle kurtaracaktır. Bütün aksi teşebbüsler, dün olduğu gibi bugün de, yarın da hüsrana uğrayacaktır ve sahiplerine felâket, lanet ve bu milletin nefretiyle bedduasından başka şey getirmeyecektir. AKİS bunu yıllar yılı Demokrat iktidarın başlarına hatırlatmıştır, İnkılâp hareketinin daha İlk günlerinde memleketin yeni kudret sahiplerine söylemiştir, 15 Ekim seçimlerinden doğan karışıklık İçinde savunmasını yapmıştır. Gönüllerin her şeyin daha iyi olmasını istemesi neticesi olan bazı yeni temayüller karşısında da AKİS, elinde yürekten inandığı ve 400 haftadır bir an, ama tek bir an bırakmadığı Demokrasi bayrağı olduğu halde doğru yolu göstermeye çalışmakta, ikaz görevini yerine getirmektedir. Türk milletini bu yoldan, iyi niyetle veya kötü niyette, bilerek veya gaflete düşerek ayırmaya uzun vadede hiç kimsenin kudretinin yetmeyeceğine böylelerinin başına dünyanın bir gün mutlaka yıkılacağına dair inancımız şu anda her zamandan daha kuvvetlidir, sağlamdır.

AKİS'in 400. haftasında, Türkiyenin meselelerinin Demokrasiyle halledileceğine inanan kuvvetlerle inanmayan kuvvetler arasında cereyan eden ve elbette birincilerin zaferiyle sona eren bir mücadelenin bütün tafsilâtının yer alması bir mutlu tesadüftür. Okuyucularımla bundan 90 hafta önce, AKİS'in 301. unutulmaz sayısında Türkiye Cumhuriyeti Başkentinin yaşadığı bir dehşetli gecenin hikâyesini bulmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti başkentinin bitirdiğimiz haftanın sonunda yaşadığı ve birinciye nazaran hem çok daha tehlikeli, hem heyecan verici, hem de ürpertici olan gecenin hikâyesi ise, şu elinizde tuttuğunuz sayıdadır.

Bu hafta AKİS, büyük alâka çeken bir ifşaatın da devamını maktadır. Bir samanların "Kudretli Albay"ı Alpaslan Türkeşin 27 Mayıs İhtilalindeki rolü ve payı, geçen sayımızda bütün tafsilatıyla ve açıklığıyla gözler önüne serilmiş bulunmaktadır. Bu haftaki TARİH kısmımızda, "Kudretli Albay"ın kudretini nasıl ele geçirdiğinin, bunu hangi istikametlerde kullandığının ve davranışının neticesinin hikâyesi vardır. Böylece, pek yakın geçmişin çok konuşulan bir konusu üzerindeki esrar perdesi kalkmış olmaktadır.

Alpaslan Türkeşin, ideal arkadaşları "beg"lerin gazetesinde şatafat ve tantanayla ilan edilmiş "İfşaat"ı şu anda, iğne yemiş bir balon gibi sönmüştür. Gazete buna esrarlı bir hava vermek için klâsik "elimizde bulunmayan sebepler" bahanesini ortaya atmıştır. Halbuki ortada, hiç bir esrar yoktur. Alpaslan Türkeş, Yeni Delhiden çektiği bir telgrafla yazıların derhal durdurulmasını istemiştir. Ama çıkan bir kaç yazı dahi, "Kurdetli Albay"ın sadece zihniyetinin değil, niyet, temayül ve gayelerinin de ne olduğunu belirtmiş, "13 Kasım Operasyonunun bütün manasını, bütün ruhunu meydana çıkarmıştır.

Saygılarımızla, AKİS

Cilt: XXIII, Sayı: 400

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

26 ŞUBAT 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Altın ekip

Yarım asırdan az bir devre içinde, bir "ikili" üçüncü defadır ki bu milletin makûs talihini yeniyor. İkili, İsmet İnönü-Türk Silahlı Kuvvetleri ikilisidir, Bunlar, elele verdiklerinde ilk, İnönüde Yunanı alt etmişlerdir. İkincisinde, Türkiyeyi bir korkunç harbin ateşinden masun tutmuşlardır. Üçüncüsünde, bitirdiğimiz haftanın sonundaki o korkunç geceyi milletimiz, memleketimiz ve ordumuz için kolay silinmez bir leke, acısı asla unutulmayacak bir hatıra olmaktan kurtarmışlar, onu bilakis tarihimizin müstesna bir yaprağı haline getirmişlerdir. O gece önlenen kardeş kavgası, yakın istikbalimize istikamet verecek bir ışık olmalıdır.

Bitirdiğimiz hafta Türkiyede herkse emin bulunuyordu ki sadece İsmet İnönünün müstesna şahsiyeti ve Türk Silahlı Kuvvetlerine hakim olan basiret, memleketçi görüş ve Demokrasiye inanç hepimizi tarifsiz felâketten kurtarmıştır. Şimdi yapılacak iş, bir daha bu derece tehlikeli bir uçurumun kenarına gelmemek, Türkiyeyi bambaşka ufuklara götürmeye çalışmaktan ibarettir. Bilinmez, hadiseden gerekil ders alınacak mıdır? Bir takım kimselerin böyle bir dersi alacak. lan üÜmidi hemen hemen sıfırdır. En ziyade kendilerini sindiren, yıldıran tehlikenin geçmiş olduğu inancı yüreklerine yerleşir yerleşmez tatlısu kahramanlığının doyulmaz lezzeti basit ve iptidai benliklerine gene hakim olacak, ortalığı gene karıştırmaya kalkışacaklardır. Memleketi selâmet yoluna çıkarmak için bunların kaybolmasını beklemek, bir çıkmaz ayın son çarşambasını beklemekten farksızdır. Onlar kalsınlar, ama biz ilerleyelim, Zira onlara lâf anlatmak imkânı yoktur. Doğru yolu göstermek imkânı yoktur. En basit realiteleri gözlerine sokmak imkânı yoktur. İki kere ikinin dört değil beş ettiğine öylesine sağlam inançla bağlıdırlar ki ancak kafalarını bir adanın kayalarına vurduklarında ayılmaktadırlar. Şu günlerin heyecan ve şaşkınlığı geçsin, sözlerinden manşetlerine, her şeyleri eski havasına kavuşacaktır

Başbakan İsmet İnönü konuşuyor

Laf dediğin böyle olur

Ama, onların hiç bir önemi yoktur. Değeri yoktur, Onlara önem veren, değer veren bizim üzerlerine eğilmemizdir. Biz İşimize bakabilirsek, şu Türkiyemizde "konu değiştirebilirsek" son badireden de sıyrıldıktan sonra -zira, bir ihtilâl sonrası devrinde, hele birincisi bizimki kadar kolay ve rahat olmuşsa bir ikinci ihtilâli de denemek eşyanın tabiatı icabıdır bir uzun vade yaralarımızı başarıyla sarmamız kabil hale gelecektir. Ama, eğer Hükümet kendini bu sefer de politikanın kısır çemberinin içinden kurtaramazsa bir daha sefer bizi İsmet Paşa bile kurtaramayacaktır!

Demokrasi

Masal gibi

(Kapaktaki Macera)

İsmet Paşa salona girdiğinde, hemen bütün Meclis, bir kaç inatçı mensubunun istisnasıyla ayağa fırla, dı. Birden bir alkış sesi yükseldi ve buna «yaşa», «bravo» sedaları katıldı. Başbakan gülümseyen bir yüzle ve selâm vererek Bakanlar Kuruluna ait kısma yöneldi. Meclis ayakta, bir gece önce memleketi bir defa daha kurtarmış olan yaşlı ve kahraman askere tezahürat yapıyordu. İsmet Paşanın üzerinde kruvaze, kurşuni, karışık çizgili bir elbise vardı. Yakasında, Türk Hava Kuvvetlerinin rozetini taşıyordu. Bu kendisine, Türk Hava Kuvvetlerinin, karargâhlarında bir gece kalmış olması dolayısıyla sundukları armağandı. Başbakan bu pek hararetli karşılanıştan biraz şaşkın, Bakanlara ait sıralardan birincisine değil, ikincisine oturdu. Millet vekilleri -A P. lisi de vardı, C. H. P. lisi de, C.K.M.P. lisi de, Y.T.P. lisi de. candan ve yürekten tezahürata, şiddetini daha da arttırarak de-

Haftanın içinden

Herkes Safını Alsın!

Metin TOKER

Seçimlerden bu yana, bir karışıldık içinde olduğumuz herkesin gözleri önündedir. Bu karışıklığın bir sebebi, şüphesiz, nisbi temsil ve onun neticesi olan Koalisyon Hükümetidir. Her iki sistem de bizim için yenidir, alışmadığımız, yadırgadığımız tarafları vardır. Ancak, karışıklığın tamamını bununla izah etmek imkanı yoktur. Zira, Hükümetin kuruluşundaki güçlükler ne olursaolunu, İsmet İnönünün etrafında birleşildikten sonra "kabine içi" hiç bir güçlük belirmemiştir. Koalisyonun iki kanadına mensup Bakanlar, bizzat Başbakanın tabiriyle aynı partiden Bakanlarmış gibi, hattâ daha fazla tesanüt göstermişler, memleketin realitelerini ve meselelerini dalma anlamışlardır. O yüzdendir ki, umumiyetde demagoji konusu olan hususlarda bile Karma Hükümet bir v,e birlik olmuştur.

Karışıklık, "kabine dışı" güçlüklerin neticesidir. Çeşitli ve birbirine taban tabana zıt unsurlardan teşekkül eden A. P. bir iktidar partisinin sorumluluk duygusunu hiç bir zaman kazanamamıştır. Millî partiler, doktrin partileri gibi "seri mal üye"ye sahip olmazlar. Milli partiler, komünist veya faşist partilerin istedikleri fikir püritanizmi kendi üyelerinden talep etmezler. Millî partilerin daima sağ, orta ve sol kanatları bulunur. Bunlar hep doğrudur. Ama böyle partilerde de, üyelerin üzerinde birleşecekleri belirli ve müşterek prensiplerin mevcudiyeti şarttır.

Türkiye, bir İhtilalden çıkmış bulunuyor. İnönünün son mesajında belirttiği gibi, bu bir askeri ihtilâldir ve Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Hareketin manası ve meşruluğu, milletçe kabul edilen Anayasada ifadesini bulmuştur. İhtilâl devri kapanmıştır ve yeni bir devir açılmıştır. Bu devrenin siyaset hayatında, eski devrin C. H. P. ve C. K. M. P. siyle birlikte yeni A. P. ve T. T. P. vardır. Ama, D. P. yoktur. O konuda bir restorasyon fikri, siyaset hayatının unsurlarını bıçak gibi ikiye bölmektedir. Şimdi partiler, kendi üyelerini, bu iki saftan birinde yer almaya davet etmektedirler. Bugüne kadar devam eden karışıklık, partilerin çoğunda iki ayrı safın temsilcilerinin yanyana, aynı çatı altında otarmalarının kaçınılmaz neticesidir.

Hakikaten, Meclis çalışmalarım takip edenler zaman zaman çok. şaşırtıcı bir manzarayla karşılaşmışlardır. Parlamentolarda gruplar, nihayet iktidar ve muhalefet grupları olarak belirirler. Bir konu tartışılırken hükümette olan tarafla hükümette olmayan taraf karşı karşıya gelir. Bunun bizdeki icabı şu olmak gerekirdi : Koalisyon partileri A. P. ve C. H. P. bir tezi savunurlar, Muhalefet partileri C. K. M. P. ve Y. T. P. öteki tezi. Halbuki öyle durumlar olmuştur M bir Meclis grubu İhtilali tanıyan C. H. P. çekirdeği etrafında teşekkül etmiştir, bir başka Meclis grubu restorasyona taraftar, yahut en azından fikren ve ruhen D. P. nin devamı bir A. P. kalabalığı etrafında toplanmıştır. Bu iki grup, eski Meclisteki C. H. P. - D. P. mücadelesini hatırlatır taradı birbiriyle boğuşmuştur ve Türkiyede bir Koalisyon sisteminin mevcudiyeti dahi hatırdan çıkmıştır. Gerçek Koalisyonlar İhtilâli tanıyanlarla tanımıyanların koalisyonu olmuştur.

Şimdi, partiler vaziyetlerini almış bulunuyorlar. Mecllite temsil edilen partilerin dördü de 27 Mayısın manasını ve mahiyetini aynı açıdan anlamaktadırlar. 27 Mayıs, bazılarının sandıkları gibi iki tarafın da kusuru neticesi çıkmış bir kavgayı ayırmak için yapılmış ve hiç bir şahsa, hiç bir zümreye müteveccih olmayan bir müdahale değildir. İhtilâl sabahı, gerçekten bir kardeş kavgasına ortam yaratmamak için kullanılmış bu ibareler bugünkü hukuki ve fiili rejimimizin kilit taşı olan Anayasada yer almamıştır. Zaten, İhtilâlin felsefesi de bu olmamıştır. Böyle bir tezi tellerinde bayrak yaparak başka sevdalar peşinde koşanlar, Komite içinden tasfiye olunmuşlardır ve Komite resmi görüşü olarak Türk Silâhlı Kuvvetlerinin görüşünü benimsemiştir. 27 Mayıs hareketi, meşruluğunu kaybeden ve hukuk dışına çıkan bir iktidara karşı direnme hakkını kullanan Türk milleti adına Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu İktidar D. P. iktidarıdır. Onun mesulleri, şimdi cezalarını çekmektedirler. İhtilâlin karşısında bulunduğu zümre bu zümredir, şahıslar bu şahıslardır. Bunun dışındaki her fikir, her telâkki ve her gayret Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından aynı şiddetle bertaraf edilecektir. Türkiyenin realitesi budur.

Partilerde yapılan tasfiye, bu gerçeğin politika sahasındaki ifadesidir. 27 Mayısı bir siyasî kaza sayanlar, onun haksız bir tasarruf olduğuna inananlar, 27 Mayısın neticelerinin tamir edilmesi gerektiğinde, hattâ onu hazırlayanların ve tatbik edenlerin en azından takbih edilmesini isteyenler mevcut partilerin paravanası arkasında değil, açıkta çalışma zorundadırlar. İsterlerse birleşirler, İsterlerse şahıs olarak faaliyet gösterirler, isterlerse bir yeni siyasî teşekkül halinde vaziyet alırlar. Başanları, şüphesiz güçleri nisbetinde olacaktır. Bugün, mevcut partiler böyle gayretlere ve temayüllere paravana teşkil etmeye paydos demektedirler. O gayreti sarfeden, o temayüllere sahip kimseler partilerinin dış kapısı önüne bırakılmak suretiyle, bir bakıma hareket serbestliği kazanmışlardır. Bu serbestliği kullanırlarken gerçek babayiğitlikleri hakkında da umumî efkara bir fikir vereceklerdir. Zira, başkasının sırtından babayiğitlik taslamak ve ucuz kahramanlık pek de makbul davranışlar değildir.

Herkesin kendi safını almasıyla, siyaset hayatımızdaki üzücü karışıklık kısmen sona erecektir. Bir yandan Koalisyon partilerinin, diğer taraftan Muhalefet partilerinin bu suretle parlamenter rejimimizin ana prensibi üzerinde birleşmiş olması Karma Hükümetin sadece özel maksatla torpillenmesi devrini kapamaktadır. Hükümet, dalıa rahat çalışma ikanını kazanmasıyla birlikte ayakları altındaki siyasî zemini de sağlam bulacak ve memleketin asıl beklediği işler için kollarını sıvayacaklar.

Bundan sonrası, onun meharetine ve basan derecessine bağlıdır.

vam ettiler. İsmet Paşa ayağa kalktı, alkışlara yeniden mukabele etti. Bu sırada, bir kısım üyeler koridorlarda olduğu için kısmen boş salon yeniden dolmuştu.

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın sonundaki cuma günü öğle vakti, gösterişli Parlâmento binasında cereyan etti. Pek çok kimsenin gözünü yaşartan bu levhayla, başkent halkına perşembe akşam üstünden cuma sabahına kadar korkunç saatler yaşatan bir garip macera sona ermiş oldu.

Sonun başlangıcı

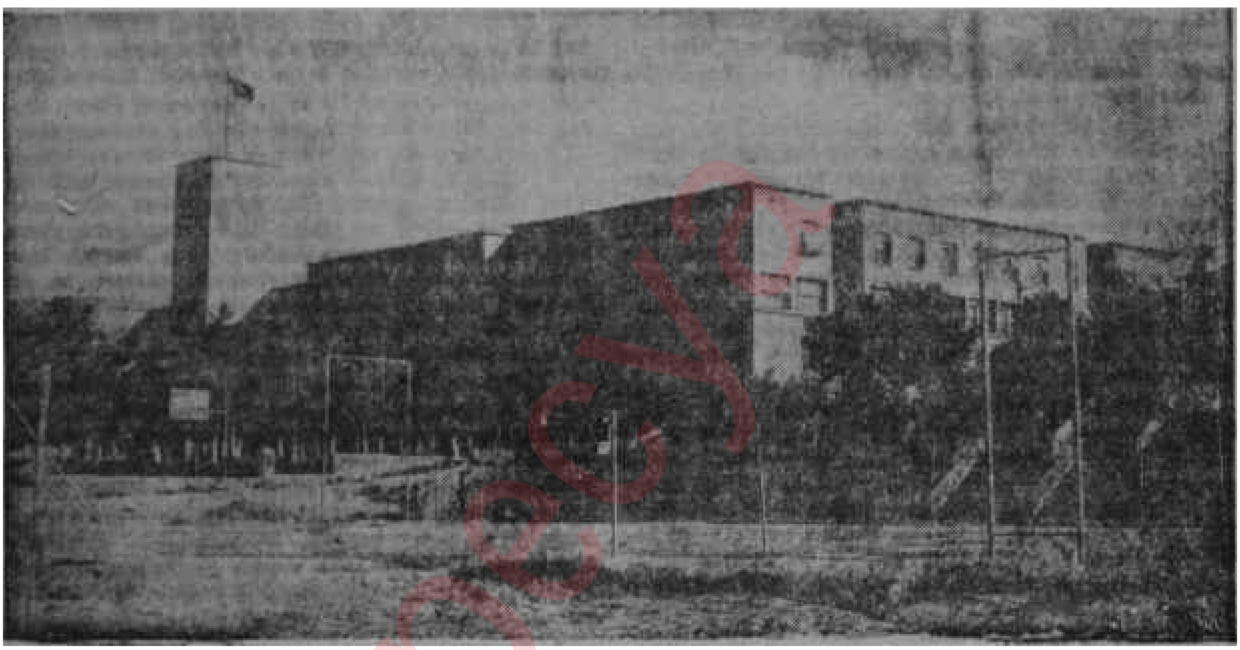
bir her şey, bundan yirmi gün kadar önce, Başbakan İnönüntün meşhur İstanbul seyahati dönüşü yaptığı Harbiye ziyaretinde başladı. İsmet Paşa siydi. İnönü tören kıtasını teftiş etti sonra içeri girdi. İsmet Paşa hayranı bir öğrencinin bayılması, o ana tesadüf etti.

Okul Komutam ve subay arkadaşları Başbakanı aklılar ve kendisine okulu dolaştırdılar.. Boş sınıflara, laboratuvarlara soktular. Doğrusu istenilirse, ziyareti kendilerine önceden duyurulmuş olmasına rağmen İsmet Paşanın eski okuluna, Harbiyeye bu sırada gelişine bir mâna atfedememişlerdi. Başbakan, kendisine gösterilen yerleri alâkayla gezdi. Sonra, yemeğe inilindi. İsmet Paşa, böyle siyaretlerde âdet olduğu veçhile, yemeği öğrencilerle birlikte yiyeceğini sanıyordu. Tanıklığını hemen anladı. Sadece kendisi, Okul Komutanı ve bazı met Paşa, çabuk ve kesin harekât etmekte Albay Aydemirden baskın olduğunu belli eden bir davranışla «Paltomu getirin. İnip bakayım..» dedi. Komutan ve subaylar şaşırdılar. Bu arada palto geldi. Başbakan paltosunu sırtladı, aşağıya indi. Öğrenciler karşılarında yılların İsmet Paşasını görünce canlandılar. Alay, eski Ve tecrübeli askerin keskin nazarları a tında adeta bir geçit resmi yaptı.

Öğrenciler geçtikten sonra, Başbakan Okul Komutanına veda eti. Albay Aydemir biraz endişe, biraz da hayretle «Paşam, tören kıtası çıkacak!» dedi. İnönü gülümsedi:

«— Sen, bırak onu. Ben, bütün alayı gördüm..»

Sonra, gene sıcak ve samimi bir

Hadiselerin cereyan ettiği merkez : Harp Okulu binası

Gençlik ateşi

o gün orada orta boylu -boyu, 1.68'-dir-, tıknaz balık etinde bir kurmay albayla karşılaştı. Albayın açık renk, kuvvetli gözleri vardı. Beyaz tenliydi. Cildi dikkati çekecek kadar parlaktı. Saçları hayli seyreklesmişti. Çabuk ve kesin hareketleri vardı. Oldukça çalımlı görünüyordu. Kendini Başbakana «Kurmay Albay Talat Aydemir» diye takdim etti, İnönü o gün kendisine iyi muamele etti ve yakınlık gösterdi.

Aslında, Talat Aydemir adı İsmet Paşaya yabancı değildi. Harp Okulu Komutanından kendisine bahsetmişlerdi. Talat Aydemir, hiç kimse için sır olmayan ve üyelerinin isimleriyle bilinen meşhur «Junta»nm belli başlı elemanlarından biri, belki de birincisubayların yer alacağı bir masa hazırlanmıştı, öğrencileri sordu, onların yemeklerini yemiş olduklarım öğrendi. Eski ve tecrübeli asker, bıyık altından gülümsemekten kendisini alamadı. Her şey gösteriyordu ki çalımlı Kurmay Albay, înönüyü talebeerle temas ettirtmemek, hatta onları Başbakana hiç göstermemek niyetindeydi.

İsmet Paşa neşesinden zerre kaybetmeksizin yemeği yedi. Temek sırasında ve yemekten sonra subaylarla şakalaştı. Fakat Okul Komutanın sıkıntılı bir hali okluğu gözünden kaçmadı. Bu sunda, kalkıp pencereden baktı. Öğrenciler çıkıyorlardı. İnönü «Hayrola, nereye gidiyorlar?» dedi. Kendisine «Talime» cevabı verildi. İstarzda herkesin elini sıktı. Küçük Opel'ine binerek Okuldan ayrıldı,

Fakat Harp Okulunda cereyan edenlere bir mim koymaktan da geri kalmadı.

"Yaşa, varol Harbiye"

Harp Okulu, ismet Paşanın nazarında, başka her hangi bir Başbakan için olduğundan değişik mana ve önem taşır. Evvelâ, Harp Okulu onun kendi okuludur. İkincisi, oradan yetişenlerin memleketin ve rejimin kaderi üzerindeki rolü meçhulü değildir,

Unutmamak lâzımdır ki Harp Okulu, bundan sadece birbuçuk yıl önce, bir askeri ihtilâlin gerçekleştirlmesinde belli başlı rollerden birini oy-

namıştır ve harekatla muharrik kuvveti olmuştur. 27 Mayıs hareketinin Harp Okulu topluluğunda hazırlanış ve cereyan tarzı başlı başına bir konudur. O zamanki Alay Komutanı Mücteba Özdenin talebe ile teması, seçilmiş on Temsilci Teğmen vasıta. sı ile sağlanmıştır. Alay Komutanı ile Komite üyeleri arasındaki irtibatı o zaman Harp Okulu Dördüncü Şubede görevli ve halen yarbay olarak Dil Okulunda bulunan Salih Yakal yapmıştır. Salih Yakalın teması, Ekrem Acunerle olmuştur. Bu irtibat Nisan 1960 başında başlamış ve 27 Mayısta neticesini vermiştir. Harp Okulu talebeleri, bütün bir milletin içinde duyduğu hisler'e dolu olarak Anayasa dışına çıkmış bir iktidarın karşısına dikilmiş ve 27 Mayıs sabahı operasyonunu başarıya ulaştırmıştır. Ancak genç Harbiyeliler, 1960 öğrencilerinin yaşadıkları bu harikulade maceranın lezze tini daima dillerinin ucunda hissetmişler ve onu tekrarlamanın hasretiyle yanmışlardır. Arzuya şayan olan, bu genç ve heyecanlı, ülkücü vatan evlâtlarının başına onlardaki hisleri alevlendiren değil, teskin eden, sükûnet veren,. Onlara ihtilâllerin şartlarını ve oluş tarzlarını hatırlatan olmuş, durulmuş bir âkil komutanın verilmesiydi. M.B.K. bazı sebeplerden ötürü bunun tam tersini yapmıştır. İhtilale katılmış bir askeri okulun başına, ihtilâlci -hem de yüreği burukluk dolu bir ihtilâlci- komutan tâyin etmiştir.

Zira, Talât Aydemir 27 Mayıs 1960'da M.B.K. adını alan ihtilâlci organizasyonunu 1956'daki ilk dört kurucusundan biridir.

Uzak kalan ihtilalci

Talat Aydemir. 1920 yılında doğdu. ilk tahsilini tamamladıktan sonra, leyli olarak Kuleli Askeri Lisesine yazıldı. Bu suretle askerlik mesleğine orta okuldan başlamış oldu. 1937 yılında Kuleliyi Pek iyi derece ile bitirdikten sonra Ankaraya geldi ve düne kadar Komutanı bulunduğu Harp Okuluna girdi. Aydemir. Harp Okulunu 1939'da bitirdi. Yani. «39' lu» dur.

Aydemir, Harp Okulunda dikkati çekmedi. Sessiz bir öğrenciydi. Fakat çalışkandı. Topçu sınıfına dahil oldu. Mümeyyiz vasfı, etrafındakilere tesir eden bir insan olmasıdır.

Genç subay, 1939'da kıta hizmetine gitti. Bir müddet sonra kurmay sınıfına talip oldu. Çalıştı ve kurmaylık imtihanını kazanarak Yıldızda Akademi tahsiline başladı. İşte bu sırada, Alpaslan Türkeşle tanıştı. Aynı devrede, birlikte tahsil

Kulağa Küpe

Takvim

27 Mayıs 27 Mayıstır.
22 Şubat 22 Şubattır.
...ve her sakallı, baban değildir!

ettiler. Gerçi Aydemir bir Atatürkçü, Türkeş ise ırkçıydı. Uzun tartışmaları oldu. Ancak bu. dostluklarının koyuluğuna mani olmadı. Nitekim, Tâlat Aydemir, Alpaslan Türkeşi ikisi beraber Elâzığdayken M.B.K. nin nüvesi olan teşkilâta tavsiye eden adamdır. Genç kurmay uzun bir süre bu teşkilât içinde çalıştı.

Sonra, Koreye gitmeye talip oldu. Orada, eline daha çok para geçecekti. Çocuklarını okutuyordu. Fakat Koreye gitmekle 27 Mayıs ihtilâline katılmak ve M.B.K. ne girmek imkânım kaybetti. Aydemir, bunu asla unutamadı. Nitekim daha sonra, yeni teşebbüslerine giriştiğinde, kendisinin M. B. K. üyesi bazı arkadaşları tarafından adeta hileyle Koreye gönderildiğini iddia etti. Halbuki göreve talip olan kendisidir.

Talât Aydemir, Koreden Türkiye. ye 27 Mayıs ihtilâli başarıya ulaştıktan sonra döndü. Bu sırada, Harp Okulu Komutanı olan Müçteba Özden bir Tümen komutanlığı ile başkentten

Aksal ve Ecevit Radyoevinde
Sadık arkadaşlar

ayrılmıştı. Komiteciler, onun yerine arkadaşları Talât Aydemiri getirdiler, Aydemir, ilk endişeyi Alpaslan Türkeşin tasfiyesi sırasında duydu. Harp Okulunun başına Türkeş tarafından getirilmiş bir Türkeşçi olarak bilindiğinden emeklilik muamelesi düşünüldü. Fakat diğer Komite üyeleri bunu durdurdular. Zira Aydemir. Türkeşin olduğu kadar kendilerinin de dostuydu.

Jıınta kuruluyor

Talat Aydemir, ancak yani M.B.K. içinde de bir takım çekişmeler baş tayınca ve bazı üyeler kendilerine dışardan destek aramaya koyulunca önem kazandı. Harp Okulunun başında bulunması kendisine bu gibi işlerdi büyük avataj sağlıyordu. 15 Ekim seçimlerini ve onu takiben, Hükümetin kuruluşuna kadar bir takım subaylar arasında askeri idarenin nihayet tabii bir neticesi olan bu gibi hareketler hayli gelişti, dallanıp budaklandı. O kadar ki, artık Junta I ardan herkes bahsediyor ve bunların Üyelerini kendine göre sayıyordu.

İsmet Paşa Başbakan olunca, bütün bunların üstüne bir örtü örtmek kararım verdi. Her şeyi olmamış farzedecekti. Sivil hayata dönüldüğüne göre, bu faaliyet zamanla durulacak, herkes sükûnet bulacak, Hükümetin ne bir İkinci İhtilâle, ne de İntikama müsaade itmeyeceği kat'i olarak anlaşıldığıda Juntalar kendiliğinden dumura uğrayacaktı. Niteldim, bir çok yerde bu netice alındı. Başbakanın İstanbul seyahati mükemmel tesir bıraktı. Türk Silâhlı Kuvvetleri, başı Genel Kurmay Başkam Orgeneral Cevdet Sunayın idaresinde, bir bütün halim almaya süratle başlıyordu. Fakat Talât Aydemir, kurmay tabiriyle durum muhakemesini hatalı yaptı. Bunda, bir yandan eski ve tatmin edilmemiş bir ihtilâlci olması, bir yandan fazla çalımlı bulunması, ama hep sinden fazla çeşitli tesirlerin altında kalması rol oynadı. Harp Okulunun genç öğrencilerine sükunet vermeye, onlara memleketin realitelerini objektif şekilde göstermeye çalışacak yerde hâdiseleri maksatlı değerlendirdi, bir takım cereyanların genç dimağ ve ruhlara kök salmasına vesile Verdi.

İnönünün İstanbul dönüşü yaptığı ziyaret, Aydemir hakkında, çoğu maksatlı çeşitli söylentilerin yayılmasına yol açtı. Heyecanlı, illâ bir fonksiyonları kaldığı inancını muhafazada inatçı, ortalığı kolaylıkla velveleye veren, ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar sağladıkları fayda verdikleri

sarardan çok az bazı eski M. B. K. üyeleri havayı büsbütün bulandırdılar. Emeklilik, nakil dedikoduları, listeler de hazırlanarak kulaklara fısıldandı. Bu şahsi güvensizlik, Talât Aydemiri hazırlanmış bir mekanizmayı geç kalmadan harekete geçirmeye itti. Zaten bir yandan, bilhassa A.P. kesininden gelen cidden yaralayıcı, haysiyetşiken, memleket menfaatiyle hiç alâkası bulunmayan tecavüzler, bir yandan aşırı basının uçlarından bir tanesi Aydemire, darbe için havanın müsait olduğu intibaını verdi. Aslında bilhassa Kara Kuvvetleri içinde memleketin umumi politik havasından doğan bir huzursuzluk yok değildi. Ama bu kuvvetlerin kahir kısmı İnönüye, memleketin kahir kısmı gibi güveniyor ve bekliyordu.

Aydemir, şahsi endişeleri artınca bekleyemedi. Böylece başkent, son haftanın çok heyecanlı havası içine girdi. Darbenin, Şubatın son haftasında yapılacağı sözleri ağızlarda dolaşmaya başladı. Bunun toplantılarının orada burada yapıldığı da fiilen tesbit edildi. Nitekim salı akşamı biz. zat Genel Kurmay Başkam bazı baskınlar yaparak bir takım kimseleri «yarı meşhut suç» halinde, komplo hazırlıkları içinde tuttu. Bunlardan bazıları muhafaza altına alındı. Talât Aydemir, tabancasını ortaya koyup asla böyle bir şey düşünmediğini, bunu düşünecek tip olmadığını bir dram havası içinde bildirdi. Ama aynı faaliyete devam ettiği süratte ortaya çıktı. O zaman Hükümet ve Genel Kumay Başkanlığı Ankara Garnizonu içinde bazı birlik komutanlarının başka yerlere nakilleri muamelesine girişmenin şart olduğu neticesine vardı.

İsmet İnönü Radyo evinden ayrılıyor

Nakillere ait liste, perşembe sabahı alâkalılara tebliğ edildi. Nakillerle beraber, yeni tâyinler de yapılmıştı. Yeni birlik komutanlarının, görevlerini devralma muamelesi sabahleyin iyi işledi.

Fakat Talât Aydemir, öğleden sonra işi karıştırdı ve harekete geçti,

Junta faaliyette

Aydemir, tebligatı alır almaz evvelce Hükümete karşı harekete geçmek üzere anlaşmış bulunduğu ve bir kısmı kendisi gibi nakledilmiş bulunan birlik komutanlarıyla temas etti. Derhal, evvelce hazırlanmış olan planın tatbiki hususunda karar alındı. Aydemire, komutanıyla yakın arkadaş bulunduğu Jandarma Subay Okulu, Zırhlı Birikler Okulunun komşu tank taburu, Zırhlı Eğitim Muhabere merkezlerinin bas kısımları vs Muhafız Alayının Harp Okulu yanında bulunan Süvari kıtası hatıldı. Süvari kıtasının subayları. Muhafız Alayının değiştirilmiş bulunan eski komutanı Kurmay Albay Şükrü ilkin yerine göreve başlamış yeni komutanını gidip tevkif etmeye karar Verdiler. Bu mutabakata varıldıktan sonra, başkentte iktidarı almak üzere bu garnizonlarda alarm dışı fevkalâde tedbirlere tevessül edildi.

Harp Okulunda hâdise, Talât Aydemirin yerine tâyin edilmiş olan Tuğ--eneral Semih Sencerin, yanında iki kurmay subayla birlikte saat 16,15 te gelişi ile başladı. Hükümet, hem Okul Komutanı Aydemiri, hem de yardımcısı Kurmay Albay Dündar Seyhunu başka göreve nakletmişti. Aydemir ve Seyhun görevi devretmeyi reddettikleri gibi gelenleri enterne ettiler. Bu arada, henüz yeni bir mide ameliyatı atlatmış bulunan Sencer hafif bir fenalık geçirdi. Bunun üzerine Harp Okulunun mesulleri Genarali Genel Kurmaya iade ettiler.

Harp Okulunda ilk alarm saat 16. 30'da verildi. Albay Aydemir silah dağıtımı ve mermi tevzii yapılmış taburlara harekâtın başladığını bizzat haber verdi. Plâna göre, Harp Okulundan anacaddeye çıkan akasyalı yol üzerinde dört kademe halinde sıralamaktı. Dört kademenin arkasında be-

şinci kademe, son savunma hattı olarak tesbit edildi. Birlikler, alacakları emirlere göre ağır ağır yürüyüşe geçecek ve şehrin içindeki Rodyoevi, Postahane, Meclis ve Telefon Müdürlüğü gibi kilit mevkilerini tutacaklardı.

Birlikler ağır ağır yayılmağa başladılar. İlk önce, şehrin kült noktaları tutulacaktı. Bunların başında, komşu Genel Kurmay Başkanlığı vardı. Başkanlıkta henüz hiç bir ciddi tedbir alınmamıştı. Ancak aynı saatlerde, Hükümete sadık Hava Kuvvetleri durumdan haberdar oldular. İrfan Tenselin karargahından, Harp Okulundaki karargaha ilk ültimatom verildi. Harp Okulu birlikleri ilerlemeye devam ettikleri takdirde, işgal ettikleri binalar dahil, bulundukları her nokta bombalanacaktı. Bunun üzerine, anayolu kesen akasya ağaçlarıyla kaplı ara yolun başında, önde giden tank bölüğü durduruldu. İki tank geride bırakılıp altı tanesi Genel Kurmay yönüne biraz ilerledi ve 15 lik topların ağızlarını binaya çevirdiler. Böylece, Harp Okulunun dışarıyla temasını kestiler ve beklemeye koyuldular.

Saat 17.40'da konaklayan birlikler kumanya dağıtıldı. İşte bu sırada, manalı bir hadise cereyan etti.

İsmet İnönünün küçük oğlu fizik profesörü Erdal İnönü Orta Doğu Teknik Üniversitesinden çıkınca, az gerideki tankları gördü. Ne oluyor diye, arabasıyla o tarafa ilerledi, Tankların arasına girince, bir subay ve yanında talebeler kendisini durdurdular, nereye gittiğini sordular. Erdal İnönü:

«— Hiç bir yere gitmiyorum. Tankları gördüm, ne oluyor diye merak ettim» dedi.

Subay, bu meraklı vatandaştan adını sordu. Erdal İnönü adını söyleyince, genç subay bir an durakladı. Sonra:

«— Babanıza söyleyin de, bu hale bir çare bulsun» dedi.

Erdal İnönü sert bir sesle:

— Babam beni görmek için vakit mi bulabiliyor ki? Baksanıza, sizin silahlarınız var. Gidin kendiniz görün, söyleyin» dedi.

Subay:

— Hayır, mesele öyle değil.. Bizim öyle bir niyetimiz yok!» dedi.

Sonra, genç İnönünün talebi üzerine yolu açtırdı ve siyah, küçük Mercedes geçti.

Saat 19.10 da tanklar bir başka emir aldılar. Genel Kurmay Başkanlığına doğru biraz daha ilerlendi ve yol tamamen kesildi. O cihetten gelen vasıtalara yol veriliyor, fakat

İnönü Hava Kuvvetlerine gitmek üzere bindiği otomobilinde

Çat burada, çat kapı arkasında

Harp Okuluna sapmalarına veya geri dönmelerine müsaade edilmiyordu. Bu durum, sabahın üçüne kadar muhafaza olundu.

Diğer tedbirler

Harp Okulundaki tedbirlere müvazi olarak, harekete katılan diğer birlikler de faaliyet başladı. Muhabere zırhlı birliği Mamaktaki okuldan ayrı bir yerdedir ve Harp Okuluna yakın bulunmaktadır. Genel Kurmayın Telsiz İstasyonunu geçtikten sonra Harp Okuluna ait futbol sahasının hemen altına düşen vadide yerleşmiş bulunan Muhabere Zırhlı Birliği .22. Muhabere Taburu- Harp Okulunun alarmına uydu. Birlik, vadiden çıkarak Dikmene giden yolun kenarına dizildi Kumanda heyeti, Harp Okulundaki heyete iltihak etti. Birlikler öylece kaldılar.

Muhabere Okulu harekâta iki bölük hariç tam kadroyla katıldı. İlk alarm saat 19 sıralarında verildi. Okul ile Harp Okulu arasındaki temas, bir Harp Okulu öğrencisinin kuryeliği ile sağlanıyordu. İki bölügün dışında, Alay komutanlarının emrine giren birlikler tam teçhizat dışarı çıkmak üzere hazırlandılar. Bu arada, Hükümete sadık kalan bölüklerden birinin komutam Genel Kurmayla irtibat sağladı. Şayet birlikler harekete geçerse, durumu "Doktor yollayın» parolasıyla bildirecekti.

Etimesgutta durum

Harp Okulunun kendi kendisini tecrit ettiği sıralarda Etimesgutta da önemi hâdiseler cereyan ediyordu. Saat 17 den itibaren Zırhlı Eğitim Tugayına alt tank birilikleri Etimesgutu ele geçirdiler. Sonra da Beypazarı yoluna muvazi bir hat teşkil ederek Ankara Radyosunun verici istasyonunu işgal ettiler. Tank birlikleri, bir uzun hat boyunca yol ağzına sağlı sollu iki tane tank yerleştirmişti. Daha ilerde ise çok sayıda tank mevzi almıştı. Zırhlı Eğitim Tugayının müdafaa hattının Beypazarı yoluyla irtibatını, arada bulunan Ankara Şeker Fabrikası sağlıyordu. Fabrikana ön tarafını boydan boya kaplayan as-. falt bomboştu. Yolun nihayeti ise, Hava Kuvvetlerine alt birliklerin elindeydi.

Saat 20,15'e doğru Zırhlı Eğitim Tugayına mensup birlikler verici istasyonu tamamiyle emirleri altına aldılar ve tam İnönü konuşmasına başlayacağı sırada Merkezde bulunan verici ile Etimesgutun irtibatı kesildi. Hemen alelacele Etimesguttaki az takatli verici çalıştırılarak müzik çalınmağa başlandı. Bunun için, az takatli verici istasyonda bulunan bantlardan istifade edildi. Yayın 21.45 e kadar devam edebildi. Zira tam o saatte Hava Kuvvetlerine mensup birliklerin elemanları Etimesgutun cereyanını kesiverdiler. Böylece Etimesgut vericisi de, 21,45 de susmuş oldu.

Etimesgutta o akşam, iki zıt birlik arasında takriben 300 metrelik bir mesafe vardı. Aradaki ağaçlık kısımda, makineli gruplar mevzilendirilmişti. Zaten yol boyunca, ağaçlar altında, stenli havacılar nöbetteydiler.

Çankayada toplantı

Bu hadiseler hazırlanırken, Kabine Başbakanlıkta toplantı halindeydi. Nakil listesinin tebliğinin bir takım hadiselere yol açacağı hiç kimsenin meçhulü değildi. Ancak, harekete kimlerin katılacağı ve bunun hacmi bilinmiyordu. Hükümet darbe müteşebbüslerinin hevesini baştan kurmak için bir tedbir düşündü. Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Parti liderleri radyodan millete ve vatandaşlara hitap edeceklerdi. Cumhurbaşkanı evvela bu tedbirin henüz erken olduğu fikrini ileri sürdü, fakat vaziyet karı--ınca aksi tezi kabul etti.

Kabine toplantı halindeyken Kuvvet Komutanları Çankayaya çıktılar. Onları, toplu halde Bakanlar takip ettiler. Saat tam 16 da Başbakan İnönünün 0003 plâkalı arabası, nizamiye kapısından içeri girdi. Gazeteciler, müthiş soğuğa rağmen kapıda bekliyorlardı. Önlerinde, sadece Bülent Ecevitin arabası durdu. Çalışma Bakanı eski gazeteci:

«— Köşkte Cumhurbaşkanı ile toplantı var. Oraya gidiyoruz» dedi. ve uzaklaştı.

Gümüşpala, Başbakan Yardımcısı Akif Eyidoğanın lüks Cadillac'ı ile geldi. Son gelen, on dakikalık rötarla İsmail Rüştü Aksal oldu.

Havanın alabildiğine soğuk olmalı ve yağan karın da şiddetini arttırmam dolayısıyla gazeteciler nizamiyedeki nöbetçi barakasının içine sı--ındılar. Ancak, içerdeki toplantının başlamasından beş on dakika sonra, nizamiyenin sağından ve solundan birer takım, teçhizatlı ve silahlı askerin kapıya yaklaşması gazetecilerin dikkatini çekti. Askerlerin bir kısmında Thompson'lar, bir kısmında hafif makinen tüfekler, bir kısmında da telsiz cihazları bulunuyordu. Muhafız Alayına mensup iki takım, başlarındaki teğmenin komutasında, on metrede bir olmak üzere karların üzerinde mevzi aldılar. Makineilerini kurdular ve arkasına yattılar. Silahların namluları, Çankaya Köşküne giren üç ayrı yola çevrilmişti. Bu hazırlık tamamlandıktan sonra telsiz konuşmaları başladı.

Durum basın mensuplarını alakalandırdı, iki foto muhabiri askerlere doğru yaklaşıp, resimlerini çektiler. Teğmen fotoğrafçılara koştu ve engel olmak istedi. Bu arada bir de küçük münakaşa oldu. Fotoğrafçılar çektikleri ile yetinmek zorunda kaldılar.

Vakit ilerledikçe olaylar gelişme kaydetti. 120 plâka numaralı bir askeri jeep mütemadiyen Köşk ile Ankara arasında gidip geliyor, bazı subayları taşıyordu. Bunlar, birlik komutanlarıydı. Saat 17.10 da da, bir station - wagon bazı M.B.K. üyelerini getirdi. Onlardan on dakika sonra bir başka M.B.K. üyesi, Salahattin Özgür Volswagen arabasıyla göründü.

Endişeli bir zat

Saatlerin 17.40'ı gösterdiği sırada gazeteci kalabalığının bulunduğu yere, Köşkün nizamiye kapısından çıkan bir Bakan arabası yaklaştı. 0021 plaka numaralı araba Basın Yayın Bakanı Kâmuran Evliyaoğlunu taşıyordu. Evliyaoğlu basın mensuplarının bulunduğu noktada arabasından indi, gazetecileri etrafına topladı. Halinden son derece heyecanlı olduğu belliydi. Yüzü sapsarıydı, dudakları titriyordu. Gazetecilere ilk sözü:

____Arkadaşlar, sizlerden bazı ricalarda bulunmaya geldim» oldu.

Sonra, durumu kesik kesik anlattı:

____Birbuçuk saate kadar, harekât başlamış olacaktır. Yani, halen bir İhtilâlin içinde bulunuyoruz. Ne olacağımız hiç belli değil. Buradan sağ çıkıp çıkamayacağımızı bile bilmiyoruz. Toplantımızın ne kadar süreceği meçhul. En iyisi, burada beklememenizdir.»

Bakanın sözleri, yeni suallere yol açtı. Bir gazeteci, içerde ne olduğunu sordu. Evliyaoğlu:

— İçerde, duruma bir çare arıyoruz. Ne yapılacağı, henüz kestirilemedi. Fakat Cemal Paşa, İsmet Paşa, Ragıp Gümüşpala, Bölükbaşı, Alican, Cevdet Sunay birer radyo konuşması yaparak millete ve Orduya nasihatta bulunacaklar. Radyo ekipleri geldi. Seslerini alacak diye cevap verdi.

Seal titreyen Bakan, kendisine verilen sigarayı yakarken bir hayli güçlük çekti. Elleri de, sesi derece» sinde titriyordu. Bu sırada, kalabalığa koşarak katılan bir muhabirin:

— Ben şimdi Meclisten geliyorum. Harp Okulu, tanklarıyla Meclisi sarmaya başladı» demesi şaşkınlığı paniğe çevirdi. Evliyaoğlu gazetecilere dönerek:

— Ya, ben size söylemedim mi ? Başladı işte.. Şimdi, ne yapacağız?» dedi ve arabasına bindi. Arabası kalkmadan gazeteciler sordular:

— Kâmuran bey, bu hareketi Harp Okulu mu yapıyor? Başlarında kim var, acaba ?

Evliyaoğlu bu soruyu şöyle cevaplandırdı:

— Evet, maalesef Harp Okulu yapıyor. Başlarında da komutanları Talât Aydemir varmış..»

Bir başka gazeteci, subaylardan tevkif edilen, veya emekliye sevkedilen bulunup bulunmadığını sordu. Evliyaoğlu hemen ve kuvvetle:

— Hayır, yok» dedi, sonra devam etti :

— Ne emekliye sevketme, ne tevkif.. Sadece, bazı kumandanların yerleri değiştirildi. Tâyinleri yapıldı. O kadar..»

Sonra arabasına binip uzaklaştı. O sırada, Şinasi Osma belirdi. Osma, yolun kenarında duran bir taksiden

Cevdet Sunay- İrfan Taneri

İndikten, sonra etrafına bir göz gezdirdi. O da en az, Kâmuran Evliyaoğlu kadar şaşkın ve bitkindi. Ne söyleyeceğini bilmiyordu.

Köşkün İçi

Köşkün kapısında bunlar cereyan ederken, içerisi başka bir alemdi. Orada da bir şaşkınlık ve panik vardı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Gözleri, İsmet İnönüdeydi. Ama Başbakan dalgın ve meşgul görünüyordu. Bu. hem dostlarının, hem rakiplerinin hayal sukutuna yol açtı. İsmet Paşa bir kenara oturmuştu, elleri önünde söylenenleri dinliyor veya dinler gibi yapıyordu. C. H. P. liler, Paşalarının bitkinlik sebebini, bir kardeş kavgasının başlamak üzere olmasına verdiler. Bütün ömrü bu neviden bir hadisenin vuku bulmamasına çalışmakla geçmiş olan İnönünün, hem de kendi idaresi altında böyle bir durumda kalmış olması her halde kendisini yıkmıştı. Karşı tarafların temsilcileri ise, «Bu mu İnönü? İhtiyarlamış!. İş kalmamış.. diye düşünmekten kendilerini alamadılar. Ancak, durumun bu çeşit meseleler üzerinde durmaya fazla takati yoktu.

İşte bu sırada, Osman Köksalın Cumhurbaşkanına yaklaştığı görüldü. Gürsele bir şeyler söyledi. Bir telaş dalgası etrafı kapladı. İnönü, ne olup bittiğini sordu. Muhafız Alayının Süvari kıtasından subaylar gelip, Alayın yeni komutanını tevkif etmişlerdi. İnönü «Ne iş, bu» diye çıkıştı. Anlaşılıyordu ki subaylardan bir kısmı Süvari birliğinden yana olmuşlardı, bir kısmı ise kayıtsız kalmıştı.

İsmet Paşa, radyo konuşmalarının gidip radyodan verilmesini söyledi. Muhafız Alayının bu durumu karşısında, Köşkte emniyet kalmamıştı. Gürsel, «Siz gidin, ben de gelirim» dedi. İnönü ve arkadaşları. Genel Kurmay Başkanıyla birlikte Radyoevine gitmek üzere, saat 19 da Çankayadan ayrıldılar. Henüz hiç kimse Başbakanın aklından geçenleri bilmiyordu. İsmet Paşa, dalgın ve düşünceli halini muhafaza ediyordu;

Radyo ve sonrası

Kafile, Radyoevinde fazla kalmadı. Evvelâ Cevdet Sunay sesini tele aldırttı. Gürselinki, Köşkte tamamlanmıştı. İnönü ve Öteki parti liderleri de konuştular. İsmet Paşa, karargâhını Hava Kuvvetlerinde kurma karan verdi. Hava kuvvetleri zaten, O-

A. P. li Bakanlar Radyoevi önünde
Müşterek gayret

penanın hemen karşısındaydı. Radyoevinden oraya geçildi. Hava Kuvvetlerinde, ciddi hazırlık yapıldı.

Hava Kuvvetleri Komutam İrfan Tansel, ÇBK Konfor uçağıyla bir saatten fâzla zamandır havadaydı ve durumu oradan idare ediyordu. Tansel, ertesi sabah altıya kadar havada kaldı. Bu arada kendisiyle, Hava Kuvvetlerinin bir odasındaki telefon vasıtasıyla konuşuluyordu. İnönü ve arkadaşları. Hava Kuvvetlerinin Kurmay Başkam Hüsnü Paşa tarafından karşılandılar. Başbakan, durum hakkında Hüsnü Paşadan bilgi aldı. Heyet, Ankara Radyosundan İnönünün mesajının yayınlanamadığını orada öğrendi. Radyoevi, havacılar tarafından muhafaza altına alınmıştı. Hüsnü Paşa İnönüye, Etimesgutta-ki hadiseleri uzun uzun anlattı. Eğer oradaki hava birliklerine bir tecavüz vuku bulursa, Hava Kuvvetleri derhal müdahale edecekti. Politikacılar, Generale sükunet tavsiye ettiler, fakat o hepsini tersledi.

Bu arada, ortaya yeni bir durum çıktı. Talât Aydemir, Ekrem Alicanın hısmıydı. Y. T. P. liderinin gidip kendisiyle görüşmesi fikri ortaya atıldı. İnönü, bunda bir mahzur görmedi. Sadece, Alicana kafasındaki niyeti ilk defa açıkladı:

"— Konuşurken, bilesin diye söylüyorum. Sabahleyin, sadece başka

yere naklettim. Kabul etmedi. Yarın sabah, ilk iş olarak hepsini tekaüt edeceğim. Bir defaya mahsus olmak üzere ve eğer kan dökülmezse, Cumhuriyetin bu yeni temelinde kan bulunmasın diye hiç birini Divaniharbe vermeyeceğim. Bunun dışında, hiç bir şey kabul etmem.

Odada bulunanlarla hepsinin gözleri faltaşı gibi açıldı. Bir çoğu, daha munis bir formüle taraftardı. İsmet Paşa, bütün teklifleri reddetti. Böylece o akşam en son söyleyeceği sözü ilk defa söylemiş oldu. Alican gitti. Fakat iyi haberle, dönmedi. Çalımlı Talat Aydemir, zaferi kazanacağından emin görünüyordu. Cebinden çeşitli imzalar taşıyan bir kâğıt çıkarıp göstermişti. Söylediğine göre bu, meşhur Juntanın mensuplarının kendisine verdikleri imzaydı. O harekete geçince bu imzaların sahibi olan komutanlar kendisine iltihak edeceklerdi. Onun için, taviz vermeye niyeti yoktu.

İsmet Paşa sessiz halini muhafaza ederek başını salladı. Alican, asi albayın buna rağmen biraz şaşkın olduğunu, fakat inadının kendisine hakim bulunduğunu ilave etti.

Saat 23'e doğru, Genel' Kurmay Başkanlığından haber geldi. Aydemir anlaşma şartlarını bildirmişti. Cevdet Sunay, bu şartları görüşmek üzere Başbakanı rica ediyordu. Hüsnü Paşa, «Onlar gelsinler. Siz Hükümetsiniz» dedi. Fakat İnönü, orada daha iyi konuşulacağını bildirerek itiraz etti. O gidecekti. Bunun üzerine Hüsnü Paşa, keşif mahiyetinde gidip geldi ve kendi emniyet tertibatı içinde Başbakanı Genel Kurmaya götürdü.

Paşa çizmeyi çekince

İnönü, Genel Kurmayda bir şaşkınlık havası sezdi. Cumhurbaşkanı Gürsel de oradaydı. Çalımlı asi albay, şartlarını bildirmişti, Bir defa kendisi, emekliye ayrılmak ne kelime, Harp Okulunun başında bırakılacaktı. Buna mukabil ötekilerden bir kısmının nakillerine itiraz etmiyordu. Ancak, şimdi laftı. Onun için bu nakil - lerin yerleri degiştirilmeliydi. Aydemir, arkadaşları için kendi tensip ettiği yerleri de bir liste halinde sunmuştu.

İsmet Paşa, işte o anda değişti. Hem de nasıl.. Sanki, yeniden İnönünün harp meydanlarındaydı.

— Bu nasıl iş!» diye bağırdı. Sonra, kendi prensibini bildirdi:

— Şerefsiz yaşamaktansa, şerefle ölmek iyidir.»

Bu şartların hiç birini kabul etmiyordu. Yarın, hepsini emekliye sevkedecekti. Bir tek lütuf ta bulunuyordu: Bir defaya mahsus olmak üzere Divanıharba kimseyi vermeyecekti. O kadar. Onun için de gidip Hükümetinden müsaade isteyecekti. Etraftan bası kimseler daha munis davranması, bazı şartları kabul etmesi lüzumunu hatırlatınca İsmet Paşa adeta kükredi ve tekrarladı:

— Bu nasıl İş! Onbeş tane çapulcu çıkacak, Devletin masum kuvvetlerinden bir kısmını iğfal edip hepimizi tavuk gibi teslim alacak. Biz, hiç bir mukavemet göstermeyeceğiz. Sabahtan beri hareket oluyor, diyorsunuz. Kim, bir küçük kesik aldı. Bu mu muharebe? Eğer kan dökülmek icap ederse, dökülecektir, Her memlekette, devlete karşı bir kaç çapulcu baş kaldırır. Devletin şerefi, onu der. hal bastırmayı icap ettirir. Gerekirse, ben yalnız üzerlerine giderim, öldürebilirlerse öldürürler, ama ölümün üstünden geçerek devletin şerefini ayaklar altına alırlar. Bu marifeti yaparlar, fakat milletin şerefli evlatları bunun üzerine mutlaka ortaya çıkar ve onları tuttuğu gibi bacaklarından asıverir. Yok mudur, bir şerefli insan? Yarın sabah Meclise gideceğim ve orayı da müdafaa edeceğim. Gelsinler, isterlerse alsınlar... O kadar!»

Hava, bir anda değişti. İsmet Paşadaki değişiklik, herkese sirayet etti. Ortalık canlandı. Bu arada asi karargahla teması olan bir General Başbakana, belki Aydemirin arkadaşları için bildirdiği nakil yerleri üzerinde düşünülebileceğini hatırlattı. İnönü, onu da fena halde tersledi:

— Bari gelsin, Talât Aydemir Genel Kurmay Başkanı olsun, sen de yardımcısı olursun.»,

İsmet Paşanın tepesinin attığı hissediliyordu. Sanki bir aslan kesilmişti. «O kadar» dedi ve gidip Kabinesiyle, asilerin Divanıharbe verilmemesi için temas edeceğini bildirdi. Dışarıya çıktığında, koridordaki subaylar kendisini hararetle alkışladılar. İsmet Paşa, Genel Kurmay binasının son adama kadar müdafaa edilmesi için emir verdi. Kumandayı eline aldığı hissediliyordu. Otomobiller hareket etti. Doğruca, Hava Kuvvetlerindeki karargaha gidildi.

Yeni şartlar

Hava Kuvvetlerine dönüldüğünde, Bakanlar ve parti liderleri bambaşka bir İnönüyle karşılaştılar. Bu, önemli günlerin İnönüsüydü. Gülüyor, şaka ediyor, takılıyordu. Kendinden emin, rahat bir hali vardı. Bütün derdi, kararını verinceye kadar sürmüştü. Kararını bir kere verdiğine göre artık rahattı.

Bir müddet sonra, bir Amiral Asi albayın cevabını getirdi. Bu. bir vazıh cevaptı. Talat Aydemir, çalımlı halini kaybetmişti. Şimdi, arkadaşları hakkındaki bütün muameleyi kabul ediyordu. İki ricası vardı: Kendisi emekliye sevkedilmesin ve bir cezai takibata maruz bırakılmasın.

Odadakilerin yüzleri güldü. İş, hal yoluna giriyordu. Fakat İnönü, teklifi derhal reddetti. Ne yapacağını söyiemişti. Yarın sabah, bunların hepsini emekliye sevkedecekti. A-

İnönü Harp Okuluna yaptığı bir ziyarette Harbiyelilerle
Tırnak etten ayrılmaz

ma, Hükümet de kabul ettiğine göre mesulleri Divaniharbe vermeyecekti, inönüye, parti liderleri dahil, bir çok kimse adeta yalvaryakar oldular. Şöyle veya böyle formüle edilecek bir cevap teklif ettiler. Gelen Amiral bir «durum muhakemesi» yaptı. Hava ve Deniz Kuvvetlerinin tamamı Hükümetten yanaydı. Kaza Kuvvetlerinin dışındaki kısımlarının çoğu da aynı durumdaydı. Ama, başkentte asiler kuvvetli görünüyorlardı. Zira, başkentte fazla kuvvet yoktu. Hüsnü Paşa bu görüşe itiraz etti. «Kimin kimi tutacağı hiç belli olmaz. Hele bir muharebe başlasın diyordu. Hükümet, sağlam durumdaydı. İsmet Paşa da aynı vaziyetteydi.

Konuşmalar ve İnönünün etrafıdakilerin formül arama gayretini uzun sürdü. Bu arada, havadan uçakların harekâtını İdare eden Tan----e görüşüldü. Tansel, İnönüden de sertti. Bu şımarıklıkların cezasız kalmasının şiddetle aleyhindeydi. İlk harekette, mütecavizlerin bomba, kurmasını istiyordu. İnönü, bizzat telefon başına gitmek zorunda kaldı ve bu arada, masum genç vatan evlatlarının bir zarar görmesinin doğru olmayacağını söyledi. Gerçi bunlar, ellerine silahı alıp ortaya fırlamışlardı ama, iğfal edildikleri ortadaydı. Tansel, bombanın tanklar bankete geçerse onlar üzerinde kullanılacağını bildirdi. Gerçekten de, başka çare yoktu.

Talât Aydemir, yeni şartını gönderirken bir de mühlet koymuştu. Saat l'e kadar cevap gelmediği takdirde başkenti zaptetmek üzere harekete geçecekti! İnönü, cevabını 1.50'de verdi. Yarın sabah kendisini emekli» ye sevkedecekti. Ama, kan dökülmemesi şartıyla, Divaniharbe verip cezalandırmamayı kabul ediyordu. Aydemirin cevabına intizaren İsmet İnönü, Tenselin portatif karyolası üzerine uzandı ve rahat bir uykuya yattı. Etrafındakiler, böylesine sakin uyuyabilin adama biraz da dehşetle bakıyorlardı.

Ültimatom

Aydemirin cevabını, 3'e biraz kala Bülent Ecevit Paşayı uyandırıp bildirdi. Asi albay, kabul etmiyordu. 3'te harekete geçecekti. Hava Kuvvetleri kendisine, kıpırdadığı takdirde uçakların üzerine hücum edeceklerini bildirdi.

Osman Bölükbaşı ve Avni Doğan radyodan çıkıyorlar
Elele, kolkola

Hava Kuvvetlerinde bir korkunç İntizar devresi başladı. Saatin yelkovanı ne de yavaş işliyordu. Herkes bir saatine, bir İnönüye bakıyordu. İnönü, bir Buda heykeli kadar sakindi Saat 3 oldu. 3'ü 5 geçti. 10 geçti. 15 geçti. Bu sırada İnönü ve arkadaşları binanın arka tarafındaki bir odaya alınmışlardı. Oraya kurşunların gelmeyeceği sanılıyordu. Komutanlar bütün binanın önüne benzin varillerini yerleştirdiler. Subaylar, makineli tabancalarla hazır bekliyorlardı. Emin Paksüt de bir silâh istedi. Siz lütfen karışmayın cevabını aldı. Bu sırada aynı subaylar, İnönünün rahat etmesi için arka odaya yatağı ve maroken koltukları taşımışlardı.

Saat 5,5 a yaklaşırken İsmet Pa--a duruma koyduğu teşhisi söyledi Ya, Aydemir öteki kıtaların harekete geçmesini bekliyordu, ya âsiler çözülmüşlerdi. Kısa zamanda bu teşhislerden ikincisinin doğru olduğu anlaşıldı. Muhafız Alayı tekrar Osman Köksalın eline geçmişti. Aydemir, kendi birliklerine önce yürüyüş emri verdi, fakat ikinci emirle bu durduruldu. tik olarak, âsilerden üç albay teslim oldu. Onu, iki tank takip etti. Nihayet. Subay sınıfının Genel Kurmay Başkanına gelip elini öpmek İstediği, aldatıldıklarım anladıkları bildirildi» Saat 4'ten itibaren Hava Kuvvetlerine gelen çözülme haberleri de birbirini takip etmeye başladı. Her yerde

Cemal Gürsel
Maceralı **bir** *gece*

buzlar eriyordu. Sabaha karşı Etimeagutta 800 kadar havacı asker önlerindeki boş asfalt yolu katattiler ve Zırhlı Eğitim Tugayının evvela iki tankını, sonra diğerlerini hiç bir mukavemetle karşılaşmadan ele geçirdiler. İlk iş olarak Etimesguta cereyan verildi, verici çalıştırıldı ve sabah 6.30 da Ankara Radyosu faaliyete geçti.

Bu arada, Aydemirin ele geçirilemediğine dair bir haber karargahta heyecana yol açtı. Şimdi, Tansel Paşaya ne cevap vereceklerdi? Adam, nereye kaçmış olabilirdi ki? Biraz sonra mesele anlaşıldı. Asi albay bir kalb krizi geçirmişti. Derhal muhafaza altına alındı. Hadiseden bir gün sonra da, Kara Kuvvetleri Komutanı Muhiddin Onur emekliliğini istedi. Arzusu kabul edildi ve yerine Ali Keşkiner tayin olundu.

İnönü, saat altıda vaziyetin normale döndüğü ve tehlikenin bertaraf edildiği teşhisini koydu. Ben yatacağım dedi ve evine dönmek istedi. Hüsnü Paşa telaşlandı. İrfan Tanselin fikrini almak lazımdı, Tansel böyle bir geceden sonra Başbakanın kendilerine şeref misafiri olmasını rica etti. İnönü, «Peki» dedi. Sonra, ancak kışla hayatına, sefer hayatına alışık askerlerin rahatlığı içinde herkesin önünde soyundu. Yatakta pijama aradı. Yoktu, Hüsnü Paşayı bir güzel haşladı. «Tansele söyleyin, bu nasıl iş böyle. Yatakta hazır pijama olmaz mı?» Havacılar, bir daha bu eksiğin de giderileceği vaadinde bulundular, İnönünün üstüne titriyorlardı. Başbakan portatif karyolaya yattı. Kendisine bakanlara gülerek:

«— Bildiğimiz, kırk senelik portatif karyola.. Ama kaç senedir yatmamıştım..» dedi ve sonra uykuların en derinine daldı.

Uyandığında saatine baktı. Sekizdi. Halbuki, dinlenmiş, yorgunluğunu gidermiş bir hali vardı. Saatini kulağına koydu. Durmuştu. «Saat kaç?» dedi. 11 idi. Beş saattir mışıl mışıl uyuyordu.

Bir A. P. 11, «İsmet Paşa vatan bir defa daha kurtardı» dedi. Şefik İnan, sözün sahibine ters ters baktı:

«— Yahu, bu adamın işi boyuna vatanı kurtarmak mı? Biraz da biz, kendi işimize kendimiz baksak.»

A.P.

Aman paşam...

B ir A. P. li, bir başka A. P. liye:

"— Geçmiş olsun" dedi.

Bir başka A. P. li, bir başka A. P. 1iye:

"— Aman ucuz atlatıldı" diye göz kırptı.

Bir A. P. li milletvekili de oturduğu yerden fırlayıp, koridorun ucunda görünen İnönüye doğru seğirtti ve:

"— Paşa geliyor, Paşa geliyor" diye adeta haykırdı.

Bütün bunlar haftanın sonunda cuma günü Meclisin A. P. li milletvekilleriyle meşhur koridorunda cereyan ediyordu. Saat 12.30 sıralarıydı. Koridorda oturan milletvekilleri birden yerlerinden fırladılar ve koridorda görünen İnönünün etrafını aldılar. Başbakan elini sıkmak için uzanan pekçok kişinin arasında Genel Kurul salonuna girdi. Girmesiyle de salonda alkışın kopması bir oldu.

O gün sabahın erken saatlerinde Meclise gelmeğe cesaret edebilen A. P. milletvekillerinden çoğunun yüzü gülüyordu. Gözlerinin şişkinliğinden ve yüzlerindeki çizgilerin derinliğinden geceyi uykusuz, bir hayli rahatsız geçirdikleri belliydi. Buna rağmen pek fazla düşünceli görünmüyorlar, bir gün evvelki gibi şaşkına benzemiyorlardı. İşler düzelmiş, bir bakıma rahatlamışlardı. Hele A. P. Genel İdare Kurulu üyeleriyle A. P. ileri gelenlerinin keyfine diyecek yoktu.

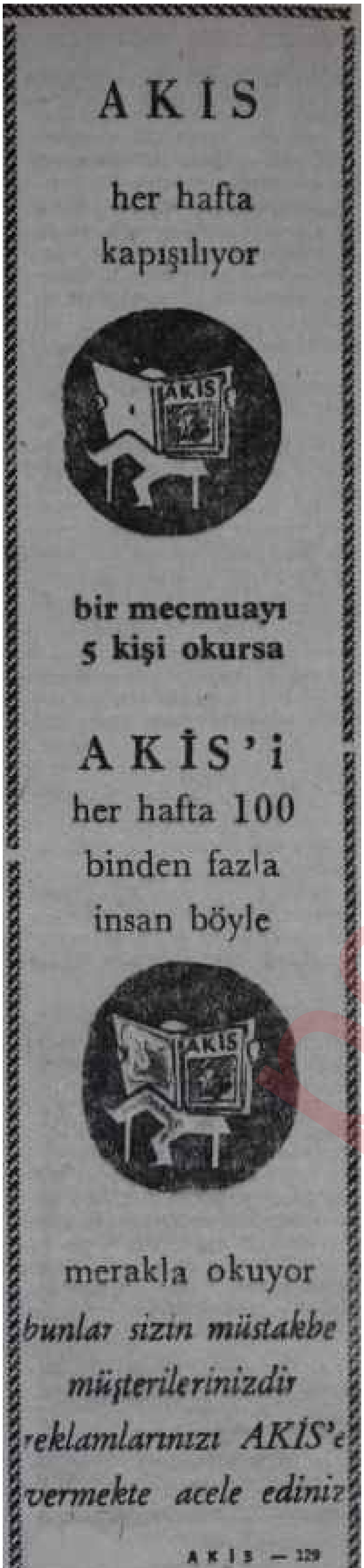
Ne var ki, Meclis koridorlarının fazla yabancısı olmayan bazı kişiler, aynı çehrelerin birkaç gün evvelki durumunu bildiklerinden pek eğlendiler, İki ayrı yüz şeklini gözlerinin önüne getirip, kah yüzlerini buruşturdular, kah tatlı tatlı tebessüm ettiler.

Zira geride bıraktığımız hafta A. P. yöneticilerinden Burhan Apaydının ihracıyla A. P. grupu karışıvermiş, her milletvekili bir aslan kesilmişti.

Apaydının ihracıyla son bulan

İnönü kumandanlarla birlikte
Eski askerler ölmezler

Burhan Apaydın
Arrivederçi!

-henüz buldu da denemez ya- Gümüşpala -Apaydın mücadelesinin başlangıcı yeni değildir. Hatta pek eski dahi denilebilir. Zira Apaydın Balmumcuda mevkuf bulunduğu sırada kendisine A. P. milletvekili adaylığı teklif edildiğinde bu mücadelenin tohumları atılmıştır. Gümüşpalanın A. P. liderliğini seçimlerde D. P. den boşalan oyların organizasyonu için faydalı gören, ancak neticede bu eski askerin partinin liderliğini yapacak liyakatta olmadığını

Ragıp Gümüşpala
Dersi ne kadar sürer?

iddia eden D. P. li müfritler, Apaydını Yassıadadaki işi, dolayısıyla en uygun isim olarak bulmuşlar ve kombinezonu hazırlamışlardır. Son derece hissi, arkası sıvazlandıkça her işi yapabilen, şöhrete ziyadesiyle düşkün ve ağzı laf eden genç avukatın bu kişiler için ilk merhalede son derece uygun evsafı haiz olması meselenin başlangıcı olmuştur.

Ta ki, A. P. idarecilerinin Apaydını partiden ihracına karar vermesine kadar.. Ancak idarecilerin kararı verirken, önlerinde bir engel vardı: Gerekçe.,

Allahtan, bu meseleyi de Nuri Beşer olayı dolayısıyla meşhur Tahsin Demiray halletmişti. O sıralarda formülü A. P. tüzüğünün 81. maddesinin Ç fıkrasını tatbikle »bu madde, "Cumhuriyet esaslarına aykırı ve memlekette huzur bozucu faaliyetlerde bulunanlar partiden Merkez İdare Kurulunca ihraç edilirler" şeklindedir- bulan Demiraya bol bol dun edildi. Bununla kalınmadı. Apaydının arkasında Demiray da partiden ihraç edilirken, bu madde tatbik edildi.

İpi koparanlar..

Apaydının partiden ihracı gerekli tepkiyi yaptı. Teşkilat oldukça büyük gürültü kopardı. Üstelik fırsatı ganimet bilen Irkçı Ekalliyet grupu Apaydının koltuğu altına sığınıp, bir beraberlik havası yaratabildi. Böylece Gümüşpala ve beraberindekiler hakikaten A. P. içinde ekalliyette kalıyorlar ve demokrasi cilvelerinin en büyüğü "oy" konusunda mağlup olmayı peşinen kabul ediyorlardı.

Ama her şeye rağmen A. P. Merkez idare Kurulu durmadı. Haftanın başında pazartesi günü aynı gerekçeyle *5* kişi daha ihraç etti ve olayların gelişmesini bekledi.

Olaylar fazla beklemeden gelişti. Apaydının ihracıyla olağanüstü bir toplantıya yanaşmıyan A. P. grubu haberin duyulduğu salı günü saat 9 da bir karara varmak için toplantıya çağırıldı. Zira durum bir hayli karışıktı. Partiden ihracı istenen 17 isimden ancak beş tanesi kurban edilmiş, diğerlerine "bak kulağında küpe olsun" denilmişti. Üstelik 17 isim içinde. Saadettin Bilgiç Neriman Agaoğlu, Melahat Gedik gibi A. P. yi hissen ayakta tutan kişiler mevcuttu. Bunların ayıklanmasıyla, A. P. adeta D. P. den tamamen ayrı bir teşekkül haline geliyordu, Teşki-

latın tuzla buz olması için değildi. Irkçı ekalliyetin şiddetle savunduğu bu tez, grubu o akşam toplamağa kâfi geldi.

Saadettin Bilgicin başkanlık ettiği grup toplantısı denilebilir ki A. P. için tarihi bir toplantı oldu. Toplantı başlarken hava sonucun ne olacağını belli ediyor; Gümüşpala ve beraberindekilerin pek çok güçlükle karşılaşacağı anlaşılıyordu. Nitekim A. P. Genel Başkanı kürsüye geldi» ' ğinde mırıltılar yükselmeğe başladı. Arka sıralarda oturan milletvekilleri "yaylaya., yaylaya.." avazeleriyle gürültüyü arttırdılar.

Gümüşpala ihraç edilen beş kişi -Gökhan Evliyaoğlu, Hami Tezkan, Mehmet Turgut, M. Ali Aytaç, Tahsin Demiray- hakkında ihraç kararlarının sebebini açıkladı. Bazı çevrelerden bu isimler hakkında kendisine müteaddid ihtarlarda bulunulduğunu söyledi ve ilave etti:

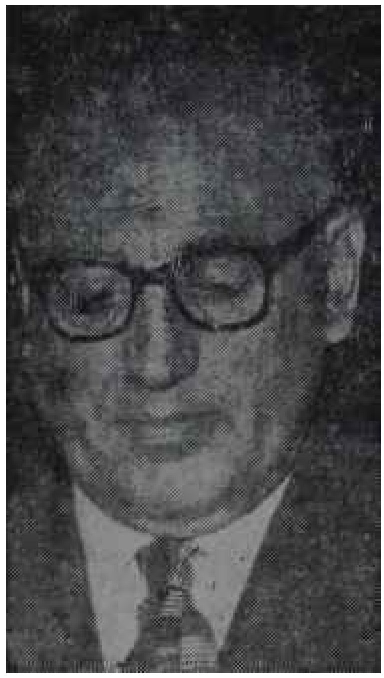
"— Biraz evvel Gürselle yemek yedim.. Apaydın ve Evliyaoğlu adlarındaki gençlerin huzur bozucu hareketler yaptığım söyledi.."

liderin bu cümlesi kızılca kıyametin kopmasına sebep oldu. Gürültü ayyuka çıktı ve Gümüşpalaya arka sıralardan:

"— İn aşağı" diye bağırdılar. Yaşlı politikacı sinirlendi. Kürsüden hızla indi, ve:

"— İstemiyorsanız giderim" diyerek kapıya doğru yürüdü. Bu sırada ortalarda oturan bir eski D. P. li Ali Bozdoğanoğlu, eliyle silker gibi bir işaret yaparak:

— Aman canım, bırakın gitsin.." diye bağırdı. Gümüşpalayı, Genel İdare Kurulu üyeleri çevirdiler.. Hava adamakıllı elektriklenmiş, hatipler ihraçların iptalini istemeğe başlamışlardı. Genel İdare Kurulu ısrar ediyordu. Bu arada Orhan Apaydın Gümüşpala ve yanındakilere elini sallıyarak, "Allahaısmarladık" mânasına gelen bir işaret çaktı ve kapıdan çıkar çıkmaz da istifasını yazarak Grup İdare Kuruluna yolladı.

Mehmet Ali Aytaç
Katı bir adam

Kuvvet gösterisi

Gruptaki çekişmenin biraz daha serti koridorlara bu sıralarda intikal etti.

Sinirli bir şekilde salonu terkeden müfritlerden Kadri Özak kapıda bağırdı:

"— Biz prensiplerin peşindeyiz, adamların değil."

Özak cümlesini tamamladığı sırada yanında iki Genel İdare Kurulu üyesinin bitiverdiğini gördü. Gelenler Saki Zorlu ile Rauf Kıraydı. Üstelik bu iki idareci ihraç listelerini hazırlamakla suçlandırılıyorlardı. İki Genel İdare Kurulu üyesi Özaka:

"— Sen çok heyecanlısın Kadri" dediler. Diğeri:

"— Aksine, siz çok heyecansızsınız" diye cevap verdi. Bu defa Rauf Kıray:

'— Nereden hamlediyorsun?" deyince! Özak:

"— Biz senin ne haltlar karıştırdığını biliyoruz" deyiverdi. Tartışmanın bundan sonrası, basın kanununun yazılmasında suç gördüğü kelimelerden teşekkül eden cafcaflı cümlelerle devametti ve iki milletvekili birbirine girdi. Etraftan yetişenler, ayırdılar.

Ancak, komedinin ikinci kısmı, değişik aktörlerle devam etti. İhraç edilenlerden Mehmet Turguta yakın oturan Özak sinirli sinirli:

"— Ne adamlara çatıyoruz yahu" deyince, Turgut cevap verdi:

"— Birader sen onları adam diye karşına alıp niye münakaşa ediyorsun?"

Turgutun bu lâfı, kimin adam olup olmadığı şeklindeki tartışmaya yol açınca, bir ara Rauf Kıray yerinden kalktı ve sağ yumruğunu yapıştırmak üzere kaldırdı. Aynı anda Mehmet Turgut, Meclisin canım sigara tablalarından -iki avuç büyüklüğündedir ve adamakıllı ağırdır- birini, rakibinin kafasına vurmak üzereydi. Ancak buna lüzum kalmadı. 1.85 boylarında pos bıyıklı ve adı Hasan Fehmi Boztepe olan bir A.P. li milletvekili yetişti, Özakı boğazından yakaladı ve yerden dört parmak kadar havaya kaldırdı.

Özak, Boztepenin elinden güçlükle alındı ve iş sözde tatlıya bağlandı.

Deveye sormuşlar..

Koridorda bunlar olup biterken A. P. Grubu bir karar aldı. İhraç

kararı kaldırılacaktır. Aksi takdirde pek çok milletvekili A. P. don istifa etmekte tereddüd etmiyeceklerdi.

İşte haftanın ilk yarısında bu kararda ısrar eden A. P. milletvekillerinin yanına bile yaklaşmak kaabil değildi. Fikirlerinden caymak bir tarafa sözünü bile ettirmiyorlardı. Dün. ya bir araya gelse kararların kaldırılması gerekliydi. Hele Irkçı Ekalliyetin ünlü önderlerinden Evliya oğlunun neşesinden yanına yaklaşılmaz oldu. Şimdi pek dost göründüğü Apaydına, çarşamba günü öğle yemeğinde cakayla:

"— Teşkilattan aldığımız telgrafların haddi hesabı yok.. Kendini pek kurnaz sayanların silahı bazen böyle geri teper.." demiş ve pek neşeli bir kahkaha atmıştı.

Tahsin Demiray
Sözde lideri

Ne var ki, haftanın İkinci yarısında cuma günü aynı milletvekillerini, bir başka şekilde konuşurken görenler pek şaşırdılar. Onların itirazı ihraçlara değil, ihraçların gerekçesineydi. Böyle bir gerekçe pek üzücüydü. Kaldı ki bunun kolayı vardı. İşin kolay yolunu bulanlardan İzmir milletvekili Nihat Kürşatın naklettiği bir hikâyeyi dinliyenler doğrusu kendisine hak vermeden edemediler! Hikâye şöyleydi:

GÜmüşpalanın Maraş, seyahatinde M. Ali Aytaç A. P. Genel Balkanından evvel şehre girmiş ve teşkilata nasihatta bulunmuştu:

"— Paşa gelince 'af, af diye bağırın.. Ama bizim Paşanın kulağı sağırdır, adamakıllı bağırın da duysun."

Kürşat, hikâyeyi naklettikten sonra ilâve etti;

"— Bakın ihraç için kaç sebep var, evvela Genel Başkana hakaret, saniyen parti politikasına aykırı hareket, salisen bozgunculuk yaratmak..."

tamir milletvekili bunları söyledikten sonra tilerini iki yana açıp, bütün A. P. milletvekilleri gibi boynunu büküyordu.

Hâlâ Ders Alınmadı mı ?

Yolsuzluklar tahkik olunmasın mı? Elbette olunsun.
Hırsızlıklar ceza görmesin mi? Elbette görsün.
Haksız iktisaplar teşhir olunmasın m? Elbette olunsun.

Bütün bunlara amenna! Ama şimdi geliniz, gürültüyle duruşmaları yapılacak olan -koca, Yüksek Adalet Divanında veya Anayasa Mahkemesinde- şu dâvalara bakınız!

Efendim, o Ethem Menderes var ya.. Hani, o hınzır hırsız. Bakanken, bakanlığa ait on tane ses alma şeridini almış, evine götürmüş. Gelsin, hesabım versin bakalım.

Bir de, görev suist,malcisi Celal Yardımcı var. O da neler yapmış, neler. Millî Eğitim Bakanıyken bir hocayı, homoseksüel diye şikâyet etmişler. Yardımcı da tutmuş, adamı başka yere naklettirmiş. Ama adam, D. P. li de İmiş. Teşkilât tutturmuş, "Biz onu burada isteriz" diye. Eee, Celâl Yardımcı da partizan Bakan ya.. Homoseksüel hocayı hemen, partililerinin istedikleri yere iade ettirmiş. Hem de, aşağı yukarı bakanlığın hemen bütün yüksek kademelerini bu "kanunsuz muameleye suç ortağı ederek! Şimdi, bu korkunç günahın hesabı Yardımcıdan ta ona âlet olan yarım düzine memurdan sorulacak.

Söylev misiniz siz? İş midir, bu? Yassıadada bir koca hesap verildikten sonra bir adamlar böyle suçlar için yeniden mahkemelere sürüklendiler mi, herkes ne düşünür : "Suna bak, zavallıların bütün suçu buymuş, demek! "Nitekim, hatası bugün herkes tarafından anlaşılmış olan o meşhur Köpek dâvaları, Bebek dâvaları 27 Mayısı zihinlerde ilk bulandıran hatalar olmuş ve başta dünya basını, herkes kendi vicdanında "Bu da iş mi, canım" demiştir. Böylece, sanki İhtilâlin bu yüzden olduğu zehabı uyanmış ve başka, gerçekten utanılacak suçlar "hafıza-i beşer"de kaybolup gitmiştir. Tıpkı, İhtilâlden 15 ay sonra, Radyolarda "Haksız İktisap Teşhiri" adı altında tırnaklan sökülmüş bir takım tekmelere karşı bir söğme kampanyasının açılması gibi. Halbuki, başka herkesi bırakınız, İnönü ne kadar "Bu millet, kendi Radyosundan küfür edilmesine tahammül etmez" demişti. Anlaşılıyor ki, kıza söylenenler gelin tarafından hiç, ama hiç anlaşılmamış. Hele sonda, o haksız iktisapların da bir arap saçı olduğu ve kimin gerçekten haksız iktisaptan suçlandırılacağı, kimin suçlandırılamıyacağı anlaşılamayınca fiyasko göklere yükselmiştir.

Artık bu hatalar bırakılsa ve biraz halk psikolojisi düşünülerek hareket edilse.. Hisler ve hasta ruhların tahrikleri bir kenara itilse. On tane bant ile bir homoseksüel öğretmenin partizanca nakli! Bu mudur, 1982 Türklyesinin büyük meselesi? Ama ne oluyor? Büyük mesele buymuş gibi onun etrafında gürültü patırdı edilince, öteki bütün meseleler suyun altına kayıyor, suyun üstünde sadece bu kalıyor.

Tabii, İhtilâle en büyük zararı vere, vere..

İhtilal

Hamamda Şarkı II

27 Mayıs sabahı, İhtilâlin başarıya ulaştığı milletin coşkun sevinciyle sabit olunca ihtilâlciler ilk istişari toplantılarını Genel Kurmayın Şûra salonunda yaptılar. Bu sırada, İzmirde bulunan Orgeneral Cemal Gürsel bir askerî uçakla başkente gelmiş ve arkadaşlarının başındaki yerini almıştı. Komite ilk iş olarak, Hükümet teşkili meselesini müzakere etti. Bu toplantıya daha sonra, Başbakanlıkta devam edildi. Cemal Gürsel arkadaşlarından, kendisine bir kaç yardımcı verilmesini istedi. İhtilâlciler, üç Albayın Başkana yardım etmesini münasip gördüler. Bunlar Ekrem Acuner, Alpaslan Türkeş ve Suphi Karamandı. Hükümet 'kuruluncaya kadar, adeta birer Başbakan Yardımcısı gibi çalışacaklardı. Fakat, görevleri geçici ve gayriresmiydi. Komite, üyelerinden bir tanesine resmi görev irerdi: Osman Köksal. O Muhafız Alayı Komutanlığını da uhdesinde muhafaza etmek suretiyle Cumhurbaşkanlığı Umumi Katipliğine getirildi. Bu suretle, Başkan Gürselle daimi irtibat halinde olacaktı.

İhtilâlciler, sâdece hareketin başarıya ulaşması için plân hazırlamışlar şahısları bakımından ne yapacaklarını pek kestirememişlerdi. Seçim yapıp, iktidarı devredeceklerdi, Ama, bunun dahi yolunu tâyin etmemişlerdi. Doğrusu istenilirse, buna vakitleri da olmamıştı. Aralarından ancak bir tanesi, sadece ne yapacağını değil, bunu nasıl yapacağını dahi plâna bağlamıştı. Bu Alpaslan Türkeşti.

Alpaslan Türkeş, plânının tahakkukunda ilk başarıyı üç yardımcı arasına girmekle kazandı. Şansı daha da yaver gitti. Başkent bir anda yabancı muhabirlerle dolmuştu. Bunlar, İhtilâlcilerle konuşmak, fikirlerini ve görüşlerini öğrenmek istiyorlardı. Mesela önemliydi. Zira, ilk Radyo demecinde yeni rejimin dış politikasının ne olacağı belirtilmişi, ama gazeteciler tatmin olunmuşa benzemiyorlardı. Aralarından bir kaçı, bunların yuvarlak laflar olduğunu söyledi. Komite, yabancı muhabirlere bilgi verilmesini uygun buldu ve bu işe, en iyi ingilizce bilen iki Albayı memur etti: Alpaslan Türkeş ile Sami Küçük, Zaten Sami Küçük İhtilâl sabahının karanlığında elçilikleri dolaşmış ve endişe edilecek bir şey olmadığını söylemişti.

O gün, Genel Kurmayın brifing salonlarından birine alınan yerli ve yabancı basın mensupları karşılarında iki değil, bir Albay buldular. Bu, akıllı bakışlı, iyi ingilizce konuşan, tipik Alpaslan Türkeşti. Basın mensupları üzerinde bıraktığı intiba, kendisiyle ilk konuşan herkesin üzerinde bıraktığı gibi müsbet oldu. Türkeş, toplantının mizansenini iyi hazırlamıştı. Yanında, bir yedek subay tercüman vardı. Başta tercüman vasıtasıyla konuşan Albay, daha sonraları soruları direkt olarak ingilizce cevaplandırmaya başladı. Bu, muhataplarını büsbütün teshir etti. Bir ara, adı sorulduğunda şöyle cevap verdi:

"— M. B. K. üyesi Alpaslan Türkeş.

Böylece ertesi gün dünya basınında "Türk İhtilâlinin Kudretli Albayı" efsanesi boy gösterdi. Doğrusu istenilirse bu, yabancı basının bir ihtiyacını da giderdi. Zira dünya basını, Türkiyedeki hareketi, ihtiyarı dışında, Mısırda Kral Faruğa karşı girişilen darbeyle mukayese ediyor ve bir Nasır keşfine çalışıyordu. İşte, Gürsel Mısır ihtilâlinin General Necibiydi. Ya Nasır? Gazeteciler Türk İhtilâlinin Nasırını Alpaslan Türkeşin şahsında buldular ve hayatlarından pek memnun Genel Kurmaydan ayrıldılar.

Bu sırada, Komitenin gazetecilerle temasa memur ettiği Albaylardan ikincisi, Sami Küçük -ki sonradan, Komitenin Basın Sözcülüğüne getirilmiştir- basın toplantısının yapıldığı salonu Genel Kurmay binası içinde aramaktaydı.

Evet, plânı ve programa hazır Alpaslan Türkeşin işleri gerçekten iyi gidiyordu.

İkinci Korur

Gürselin üç yardımcısından ikisi, bu görevi fazla ciddiye almadılar. Acunerin işleri henüz bitmemişti. Karaman, Ordu ile ilgili bir mesaiye girişti. Sâdece Türkeş Başkan Gürselin yanındaki yerini muhafaza etti ve bunu bir emrivakiyle geçicilikten çıkarıp daimi hale sokmaya muvaffak oldu.

"Kudretli Albay" daha işin başında, gözünü bir makama dikmişti: Başbakanlık Müsteşarlığı. Bu makamın, bazı hallerde Bakanlıklardan üstün olduğunu Ahmet Salih Korur misali ortaya koymuştu. Türkeş, eğer işleri iyi idare edebilirse fiili Hükümet Başkanlığını bu sıfat altında yapabileceğini kestirdi ve gayretlerini o hedefe yöneltti. Evvelâ, Başbakanlıktan ve Cemal Gürselin yanından hemen hiç ayrılmadı. Hep ortalarda dolaştı. Nitekim, aradığı fırsat bir kaç gün sonra eline geçti. Ay sonuydu. Yeni aya ait maaşların verilebilmesi İçin bir itâ âmirine ihtiyaç vardı. Türkeş bu şerefli görevi seveseve üzerine alacağını bildirdi ve Başbakanlık Müsteşarı sıfatıyla imzaya bastı. Bu imzayla, kendi kendisini de Ahmet Salih Korurun kudretli koltuğuna tâyin etmiş oluyordu. Hemen Korurun şık paravanalı, gösterişli odasına geçti ve orada çalışmaya koyuldu. Korurun kasasını açtı, Milli Emniyetle ilgili hesaplara el koydu, bulduğu başka vesikaları derledi.

Alpaslan Türkeş
Tırnaklar yeni söküldü

İhtilâlciler, aralarında "Kafatası Ölçücüsü" diye bahsettikleri muhteris Türkeşin tasavvurlarından endişe duydukları halde, bu "kendi

Al, bir şamar daha!

B ir *baştan ötekine uydurma ifşaatlar, D. P. milyonerlerinin milyonlarıyla beslenen gazetelerde 27 Mayısın gerçek manasını, ruhunnu zedelemek, onu bir ucundan yaralamak gayretlerinin başlıca vasıtası. Bu milyonerlerden bir tanesi, Ankaranın unutulmaz Muammer Kıraneri. İfşaat, sözüm ona "Bir eski M. B. K. Üyesi'ne ait. Gazete, bunun Cemal Madanoğlu olduğu zehabını vermek için elinden geleni yapıyor. Hep, Madanoğlu D. P. lilerin suçsuz olduğuna kani bir "iyi adam", hep ötekiler ve bilhassa profesörler "melun" rolünde, İşte, bu parlak ifşaatın, böyle bir intibaı uyandırmak isteyen yeni bir kısmı.*

Efendim Namık Gedik intihar etmiş. Hemen, Harp Okulundan Madanoğluna bir telefon: "İntihar, buradaki mevkufların morallerini altüst etti. Vaziyeti iyi görmüyoruz." Bunun üzerine Madanoğlu koşuyor. Gedikle aynı odada bulunan Ethem Menderes "perişan ve bitkin" halde. Modanoğlunu bir "Zekai Paşa" sanıp öyle hitap ediyor! Madanoğlu babacan ya.. Şöyle diyor : "Otur Allahaşkına, ne oluyorsunuz? Siz nihayet burada muhafaza altındasınız!" Sonra Koraltanı, Zorluyu görüyor. Hepsine, metin olmalarını söylüyor, "misafirliğiniz uzun sürmeyecektir, yakında her şey normale dönecektir" diyor. "Biz, kardeş kanının dökülmemesi için sizi muhafaza altına aldık. Burada emniyette ve emin ellerdesiniz. Hayatınızdan endişe etmeyin" diye teselli veriyor.

İnsan yalanı, bir başından ötekine böyle nasıl düzebilir, sonra da nasıl hiç sıkılmadan bunu okuyucusuna doğru diye "yutturur", şaşmamak kabil değil.

AKİS, bu konuda en yetkili şahsı, hadisenin cereyanı sırasında Harp Okulu Komutanı olan Albay Mücteba Özdeni konuşturdu. Buyrun, şimdi gerçeği dinleyin!

G edik 27 Mayıs akşamı saat 22.45 sıralarında intihar etti. Hemen, bana haber verdiler. O zaman bütün yetkileri haiz bulunan Ankara Kumandam Sayın General Madanoğlunu telefonla aradım. Bulamadım. Aklıma, Dahiliye Vekili geldi. Kendilerini esasen evvelden tanırdım. Derhal telefonla buldum ve Sayın General Muharrem İhsan ile konuşarak intihar olayını bildirdim. Okul askeri mahkemesince hadiseye e1 koydum, Ankara Adliyesinden de bir savcının gönderilmesini arzettim. İşte, telefon konuşması aynen böyle olmuştur. Ben ve Okuldan hiçbir şahıs "Tutukluların moralleri bozuldu. Vaziyeti iyi görmüyorum. Ne yapalım" diye bir kert telefon etmemiştir. Sayın Madanoğlu ile görüşülememiştir bile! Esasen, tutukların moralleri iyi olamazdı. Çünkü 27 Mayıstan o yana henüz iki gün geçmemişti. Hepsinde ilk günün heyecanı hakim idi. Yoksa, Gedik in intiharı morallerine tesir etmiş değildi.

Mücteba Özden

Ethem Menderesin perişan ve bitkin bir halde olmasına gelince.. Bu, sadece gülünç.. Zira intihar hadisesi yanında cereyan etmesine rağmen, Ethem Menderesin gayet sakin, telaşsız oluşu dikkati çekiyordu. Ne yalan söyleyeyim, kendisinde Gedikte intiharından âdete memnun bir hal vardı. Bende bıraktığı intiba budur.

Bu intihar hadisesi üzerine düşük Menderesin benimle görüşmeleri olmuştur. Hadisenin bu iki şahıstaki reaksiyonu bambaşka şekilde tezahür etmiştir ki, bunu da benden başka gören, bilen yoktur. Zira bu mevzuda, her ikisi ile yalnız konuştum.

Sayın Madanoğlu intiharı duyunca çok sonra mektebe geldi ve yazı sahibinin dediği gibi moral düzeltme diye bir dolaşma olmadı. Kendilerine hâdise arzedilldi. Vak'a yeri gösterilgi. Sadece, bu kadar...

kendini tayin"e fazla itiraz etmediler. Evvelâ, politik mekanizmanın nasıl işlediğini Türkeş gibi tetkik etmemiş olduklarından Başbakanlık Müsteşarlığını öyle ahını şahım bir mevki saymıyorlardı. Bunun yanında, İhtilâlin heyecanı ve coşkunluğu bütün öteki fikirleri, düşünceleri silmiş, ortada sâdece hislerden müteşekkil 38 adam bırakmıştı. Daha doğrusu, 37. Zira Türkeş, işin başından sonuna kadar hesaplı hareket etme âdetini bırakmadı. Sâdece, bunun Ölçüsünü kaçırdı!

"Haki asaletmehap"

Alpaslan Türkeş efsanesi kulaktan kulağa süratle yayıldı. Bunun

Halbuki bu sırada Türkeş, Kralın yanında Fransanın gerçek idarecisi olan Richeliou'ye verilen isimle bir "Eminence grise = Gri asaletmehap" pozundaydı. Basın toplantılarında Gürselin hemen yanı başında yer alıyordu. Daha sonraları zaman zaman Başkanı eteğinden çekmeye kadar işi ileri götürdü. Hürriyet şehitlerinin cenaze töreninde Gürseli ve İnönü ile Bölükbaşıyı bulundurmamaya muvaffak oldu ve 9 Haziranda, Anıt Kabirde, Başbakanlık Müsteşarı sıfatıyla o konuştu. Gazeteciler artık onunla temas ediyorlar, Ankarada kulaktan kulağa sadece onun adı fısıldanıyor, kudret bakımından Ahmet Salih

belki birincisi Rus Büyük Elçisi oldu. Büyük Elçi, o tarihlerde hemen herkese yaptığı telkinleri Türkeşe da yapıyor ve askerlerin iktidardan gitmeyip iktidarın üstüne oturmalarının Türkiyeye aman ne faydalar, ne faydalar sağlayacağını mukni delillerle anlatıyordu! Bu nevi telkinlere başta Madanoğlu, pek çok M. B. K. üyesi muhatap oldu. Fakat onların ekserisi, Türkiyenin gerçek menfaatinin bu telkinleri 180 derecelik dönüşe tabii tutmakta olduğunu kolaylıkla anladılar.

Ama Alpaslan Türkeşin planı başka istikametteydi. Nitekim, şahsiyetinin ön cephesini bu suretle sağ-

Türkeş ve Gürsel gazete başyazarlarıyla birlikte

Gölgede kudret

bir sebebi, öteki Komiteciler başta gayet mahviyetkâr davranırlarken "Kudretli Albay"ın şahsi propagandasına önem vermesidir. Meselâ 29 Mayısta, M. B. K. üyeleri Başbakanlığa girerken resim çektirmediler. Gazetecilere söyle dediler:

"— Her arkadaş gibi, biz de vazifemizi yapıyoruz, Biribirimizden farklı tarafımız yoktur. Bize düşen vazife budur. Teshir edilerek imtiyazlı bir duruma girmeyi asla kabul etmiyoruz."

Koruru çok geride bıraktığı söyleniyordu.

Buna mukabil o günlerde Alpaslan Türkeş, bütün diğer arkadaşlarından daha çok çalıştı. Sabahın pek erken saatlerinde makamına geliyor, ekseriya vakit gece yansını geçmişken çıkıyordu. Gürsel için bir nevi "olmazsa olmaz" adam haline gelmişti. Babacan Devlet ye Hükümet Başkanı bir çok konuda onunla istişare ediyor, inisyatifi ona bırakıyordu. Yabancı elçiler de, "Kudretli Albay" efsanesinin tesirinde, onu arıyorlar, onda İhtilalin yetkili şahsiyetini buluyorlardı. Kısa Başbakanlık Müsteşarlığı devrinde Türkeşle en ziyade ilgilenen elcilerden biri,

lama bağladıktan sonra "Kudretli Albay" plânının ikinci safhasına geçmekte mahzur görmedi.

"Tehlikeli Alâkalar"

Alpaslan Türkeşe arkadaşlarının "Kafatasçı" veya "Kafatası ölçücüsü" demeleri boşuna değildir. Türkeş, Nazilerin zafer yıllarında Turancı kesilen delikanlılardan biridir. Turancıların toplanması sırasında o da toplanmış, arkadaşları ne kadar tabutluk işkencesi görmüşse o da o kadar görmüştür. Fakat arkadaşla-

rından bir çoğu, yaşlarıyla beraber akılları başlarına geldiğinde ırkçılığın ne derece saçma bir fikriyat olduğunu gördükleri halde Türkeş İlk aşkına bir bakıma sadık kalmıştır. Onun, kudret sahibi olmasıyla birlikte bir de İnönü düşmanlığı yaftasını boynuna takması bu macerası yüzündendir. İhtilâlin ilk gününden itibaren ihtilalciler ile İnönünün arasını açmayı kendilerine hedef bilen "Dışarda Kalmış Demokratlar" derhal onun bu hususiyetinden faydalandılar. "Tırnakları sökülmüş parmaklar", "Ezik tırnaklar", "Unutulmayan kin" bu suretle piyasaya sürüldü. Halbuki Alpaslan Türkeşin parmakları son derece muntazamdır ve kusursuzdur. Kudretli Albay", İnönüye karşı bir kini olmadığını kapalı meclislerde söylemiştir. Hatta kendi ifadesi, 27 Mayıs günü İsmet İnönünün Mebusevlerindeki evine gittiği, elini öptüğü, onun da kendisini yanaklarından öptüğüdür. O gün Ayten sokağa o kadar çok misafir gelmiştir ki İnönü böyle samimi bir karşılaşmayı hatırlamamaktadır.

Ancak bir başka gerçek, Alpaslan Türkeşin bu İnönü düşmanlığı ve Turancılık şöhretinden esas gayesi bakımından derhal ve süratle faydalandığıdır.

Asıl gaye

İhtilalin üzerinden ilk haftalar geçer geçmez anlaşıldı ki, "Kudretli Albay" gidici olmak niyetinde değildir. Bilâkis, iktidara yerleşmek arzusuyla yanmaktadır. Türkeş bunun iki yolu olduğunu keskin zekâsıyla derhal gördü. Ya, seçim yapılacaksa bir parti kurup onun başına geçmek, Ya, seçim yaptırtmamaya bakmak. Türkeş, evvelâ birinci yolu denedi.

Haziranın ilk yarısında, kaynağı "Kudretli Albay" olan bir rivayet etrafa yayıldı. Komiteciler bir parti kuracaklar ve onun bayrağı altında seçime katılacaklardı. Bu, süratle öylesine yaygın bir hal aldı ki Haziranın 14'üncü günü Sami Küçük bir tekzip yapmak sorunda kaldı. O gün Küçük dedi ki: "Millî Birlik Partisi yoktur. 38 üyenin iktidarı seçimlerle kurulacak yeni T. B. M. M. ne devret mek ülküsüne bağlı kalacaklarına dair yeminleri vardır. Bu yemin, aramızda edildi."

Ama Sami Küçük bunları söylerken, Ahmet Salibin eski, Alpaslan Türkeşin yeni odası bir takım pazarlıklara sahne oluyordu. Türkeş, bir partinin her şeyden çok para demek olduğunu anladı. Bu para sağlandıktan sonra, bir de yayın organı kurulacaktı. Bu işi tanzim, için Türkeş, bir iktisat ajansının sahibi olan becerikli Ziya Tansuyu seçti. Bu sırada birr milyoner iş adamı da, yeni iktidara gerekli her türlü maddi yardımı yapacağını söylüyordu.

Bir yaz günü, Türkeş Tansuyla görüştü. Tansuya, bir parti kurma fikrini Cemal Gürselin fikri olarak nakletti. Bunu bizzat Gürsel istiyordu. Partiye Alican da girecekti. Komiteciler o toplulukta politika hayatına atılacaklardı. Şimdi Tansu gidecek ve başta o milyoner, iş adamlarından para toplayacaktı. Tansu kolları sıvayıp işe girişti. Bir bankadan, gerekli yüklü krediyi sağladı. Bankama yetkilisi bizzat Türkeşi gördü ve onun ağzından, Tansunun sözlerinin teyidini yaptırttıktan sonra kredi açıldıi. Ancak bu sırada, Tansunun başına gelen bir talihsizlik, işleri karıştırdı. Bir ihbar neticesi Tansu, M. B.K.'nin adını kullanarak para toplama suçundan takibata maruz kaldı. O mesele, sonradan halledildi.

Öncü gazetesinin kurulması da, bu gayretlerin neticesidir. Türkeş, partisinin fikriyatım yapmak üzere Aydın Yalçını seçti ve ona parti işini de, gazete işini de açtı. Muhteris Aydın Yalçın da zaten aynı sevdadaydı. Ancak, Yalçın ailesiyle Tansunun Türkeşle yaptıkları bir müşterek' toplantıda Parti lafını ilk defa duyan Nilüfer Yalçın feveran etti. Böyle şey olur muydu? Hani Komiteciler gidiciydiler? Türkeş, asabi mizaçlı muhatabım teskin etti, lafı değiştirdi. Ama o sırada anında, partinin adının "Millî Birlik Partisi" mi, yoksa sâdece "Birlik Partisi" mi olması gerektiği meselesi vardı. Hazırlık o derece ileri safhadaydı. Nitekim öncü kısa bir süre içinde, başta Alpaslan Türkeşin ve güya M B. K. nın sözcüsüymüş gibi yayınlanmaya başladı. Aydın Yalçın başyazılarında ihtilalcilerden "Komitedeki arkadaşlarımız" diye bahsediyordu!

Başka müttefikler

Türkeş, işin o safhasını organize ederken politika yatırımının istikametini de tayin etti. Memlekette iki büyük siyasi grup vardı. Bunlardan biri C. H. P. idi. "Kudretli Albay" için o tarafta bir ümit yoktu. İkinci grup, C. H. P. nin karşısında ki D. P. idi. Türkeş düşündü ki eğer D. P. nin gövdesi muhafaza edilip başı kopartılırsa, bu gövde de partinin kapatılması suretiyle münhal hale getirilirse, bu arada C. H. P. nin yıpratılmasına da M. B, K. İdaresi olarak çalışırsa başarı şansı yüzde yüzdür. Türkeş, bu iş kendisine müttefik diye ırkçıların bir çözmesi olan ve D. P. li Havadis gazetesinin sütunlarına konmuş bulunan Gökhan Evlşynaoğlu ile onun yamağı Hami

Türkeş bir basın toplantısında Gürselin yanında
Etek çekeniniz bol olsun

"Kudretli Albay" 13 Kasımdan evvel İstanbulda bir toplantıda
Gün ola, harman ola

Tezkanı seçti. Bu ideal arkadaşlığı, Hiziranın ilk hatfasından itibaren çalışmaya koyuldu 21 Haziranda, -inanılmaz şey- Gökhan Evliyaoğlu şöyle yazıyordu: 'Tarihin bu safhasında işe el koymuşken Ordunun müesseseler kurmak, cemiyeti ahlaki bir filtreden geçirmek elbette memleketin bütün kompartmanlarını gözden geçirmek, gibi uzun işleri vardır. Bu dertleri halletmeden işi politikacılara bırakmak yanlış olur," 25 Haziranda Havadis, Türkeşle Tezkanın resimlerini birinci sayfada, iftiharla bastı. Şimdi Türkeşin ideal arkadaşları askerlerin işbaşından gitmemelerinin şampiyonu ve "Bir Kısım Basın"a karşı M. B. K. nin hararetli savunucusu halindeydiler! Ekip, Peyami Sefanın katılmasıyla daha da kuvvetlenince kampanya büsbütün şiddetlendi. Havadis 4 Temmuzda "Bizim askeri idareye bir muhalefetimiz yok. Hatta, askeri idarenin lüzumuna ve devamına bir çoklarından daha fazla inanıyoruz" diyordu. 8 Temmuzda, bir an önce seçim yapılmasını isteyen Nadir Nadiye karşı Evliyaoğlu "Seçimler için vakit erken!" diye haykırıyordu. 10 Temmuzda ise, gazete şu tezi savunuyordu: "Milli bünyenin tesbiti, milli bünyeye uygun müesseseler kurmak, tehlikeli, muzir cereyanlarla mücadele etmek gibi işler var. Bu telaş neden? Önce hürriyet ve adalet gerçekleşecek, sonra milli dâvalar ele alınacak, sonra Demokrasi!" Eylül ayında ise Gökhan Evliyaoğlu D. P. nin kapatılmasının ve yeniden kurulmasının en hararetli şampiyonuydu.

Bütün bu aylar zarfında Gökhan-Hami ikilisi Alpaslan Türkeş ağzıyla konuştular ve bugün Talat Aydemirin, yahut bir bakıma Bedit Faikin fikirleri olan fikirleri savundular: Demokrasi ne oluyormuş, bizi askeri idare paklar!

Bu arada bir yandan eski D. P. lilere kur yapılıyor, Gürselin veya başka bir Komite üyesinin o istikametteki sözleri manşete alınarak D. P. lilere ümit, canlılık aşılanıyor, kütle olarak diriltilmeye çalışılıyor, diğer taraftan da C. H. P. nin yıpratılması için kesif faaliyet gösteriliyordu. Havadis, Eminsuların ve 147'lerin tasfiyesinin en hararetli taraftan oldu, o konuda pek ateşli yazılar yazıp bu tasarrufları tıpkı o sıralarda bir kuzey ülke elçisinin Ankarada yaptığı gibi- göklere çıkardı. 3 Kasımda Havadisin 8 sütunluk manşeti şuydu: "Tasfiyeyi tasvip edenler çoğalıyor." O gün Peyami Safa da şöyle diyordu: "Bu kanun hararetle tebrik edilmeye lâyıktır."

İki büyük rakip

Böylece, Türkeş kudretli makamından sağladığı faydalarla kendi şahsi plânının ağlarını atmış oldu. Ancak, bu, biraz göle çalınmış maya mesabesindeydi. Zira, Türkeşin elinde bir afaki kuvvetten başka şey yoktu. Komitenin elinde kuvvet bulunduran üyelerinin adedi ikiydi; Ankara Komutanı Madanoğlu ve Muhafız Alayı Komutam Köksal. Halbuki onların ikisi de, seçim, hem bîr an önce seçimin şaşmaz, azimli ye kararlı, yeminli taraftarıydılar. Bir parti kurma teşebbüsünün mutlaka karşısında yer alacaklardı. İlk Madanoğlu Türkeş, Köksal- Türkeş çatışmaları bu sırada ve bundan dolayı başladı.

Bak, işin doğrusu ne !

Yassıada *avukatlığını, erbabı bir mükemmel envestisman vasıtası haline getirmiş bulunuyor. En akıllıları bol para kazandılar. Daha az akıllıları, milletvekili oldular. Üçüncü bir sınıf, hatıra* ticareti *yapıyor. Bunlardan biri, Orhan Cemal Fersoy adında bir zat. Fatin Rüştü Zorlunun avukatıymış. İnsan, üstadın yazılarına şöyle bir bakınca talihsiz Zorlunun niçin cezaların en ağırına mahkûm edildiğini hemen arılıyor.*

Bu Fersoy, dosyaların çok kabarık olduğundan hep şikayetçi olmuş. Efendim, dosyalarda hiç tutumsuz evrak varmış. "Meselâ" diyor, "B. Metin Tokerin hapishaneden eşine ve eşinin hapishanedeki B. Metin Tokere yazdığı bazı mektuplar ki, bunları okumak dahi mahremiyete girmek olduğundan hiç birimiz karıştırmadık!"

Şimdi, gerçekten insanın hatırına geliyor: "Bu mektupların, Yassıada sanıklarının dosyası içinde ne işi var? Kim koymuş onları oraya f"

Bu mektuplar Adnan Menderesin dosyasına konmuştur, zira bu mektuplar, hani okumak dahi mahremiyete girmek olan bu mektuplar vakt-i zamanında sahiplerine değil, Başbakan Adnan Menderese tevdi edilmiştir ve Adnan *Menderes, kim bilir hangi hikmetten, bunları Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanlık makamında itinayla muhafaza etmiştir. Anlaşıldı mı, şimdi B. Aklıevvel Avukat?*

İşte, bir devrin Başbakanı, İşte bir devrin muhabere emniyeti. İşte, bir devrin mahremiyete riayet anlayışı. İşte, bir devrin en "büyük meşguliyeti"

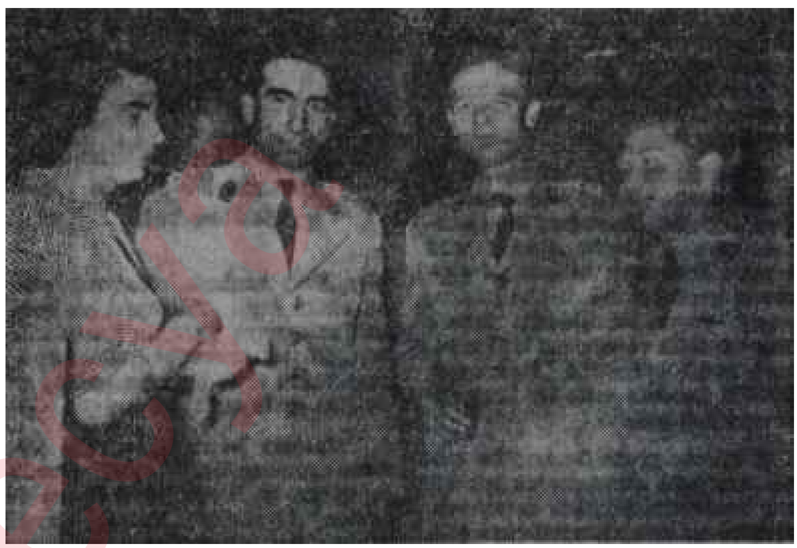
Ha, B. Aklıevvel Avukatın yaptığına mı ne denir ? Ne denecek : "kaş yapayım derken göz çıkarmak!"

Türkeş ile Madanoğlu işin başından itibaren geçinemediler. Bir defa karakterleri tabantabana zıttı. Türkeş ne kadar içine kapalıysa, Madanoğlu o derece dışarıya açıktı.. Birinin ince plânlar yapmasına, örümcek ağ örer gibi taktik gütmesine karşılık ötekinin fartası furtası yoktu. Hatta patavatsızdı. Türkeşin, iki yüzlülük saydığı hareketlerine dayanamıyordu. Korgeneral veya Tümgeneral Madanoğlu Albay Türkeşi çok kere haşladı. Hatta bazı kavgalar daha bile ileriye gitti.

Türkeşin gayesi, Madanoğlunu Ankara Kumandanlığından, Köksalı da Muhafız Alayından uzaklaştırmaktı. Bunun için, hiç bir Komite üyesinin aynı zamanda bir birliğe komuta etmemesi fikrini hararetle savundu. O derece ki, kendisinin de, birlik başında olmamakla beraber bir kudretli makamda oturduğunu unut* tu. Türkeşin nazarında Koksal, Madanoğluna nazaran daima daha tehlikeli bir adam olarak kaldı. Köksal, beyindi. Madanoğlunu zaman zaman o idare ediyordu ve Türkeş bunu pek âlâ biliyordu. Bu yünden, Anka» ra Kumandanı kendisine daha kolay yutulur bir lokma gibi geldi ve evvelâ onunla uğraşmaya koyuldu. Madanoğlu, en çok bu yüzden "Komitenin C. H. P. ne en yakın üyesi" şöhretlini kazandı. Yaz ortasında Ankarada herkes Madanoğlunun erken seçimlere taraftar bulunduğunu ve bunu temin için gerekirse elindeki kuvveti kullanmaktan çekinmeyeceğini biliyordu. Karşısında Türkeş bulunduğu için de Madanoğlu C. H. F. yakını, Türkeş ise C. H. P. düşmanı oluyordu.

İhtilâlin ilk yazı, bu iki grup arasındaki çekişmelerle geçti. İlk günleyin bahıar havası kaybolur kaybolmaz Komitada elektrikli celseler başladı. Görünüşte ufak meseleler, aslında büyük prensip anlaşmazlığının işaretlerini teşkil ediyordu.

Türkeşin Demokrasi aleyhtarı tezi, ilk büyük ve resmi darbeyi Gürselin bir Basın toplantısında yedi. Yaz ortasıydı. Gürsel, yanına gene Türkeşi almıştı. Sualler arasında, AKİS'in bir suali vardı. Türkeş bir süre önce, Türkiyenin meselelerinin Demokrasiyle halledilemeyeceğini bir yerde savunmuştu. Acaba Gürsel, bu gibi düşünce sahipleri için ne düşünüyordu? Gürsel, cevabı, Türkeşe yan gözle bakarak verdi: "Böyle düşünenler Türk, milletine bühtanda bulunmak tadırlar. Türk milleti bütün meselelerini Demokrasi rejimi içinde halletmeye muktedirdir."

Türkeş bir kokteyl partide
Cumbadan rumbaya

Bu cevap Kudretli Albayın pek de eskisi kadar kudretli almadığının delilini teşkil etti.

Bir grup kuruluyor

Türkeş, altındaki sallantılı Müsteşarlık sandalyesinden olduğu takdirde muallakta kalacağını görmekte gecikmedi. Hakikaten Komite İçinde ihtilâlciler, politik mekanizmanın nasıl çalıştığım artık öğrenmişler ve Ahmet Salih Korurun makamının ne derece kudretli bir makam olduğunu anlamışlardı. Onun için, Türkeşin orada fiili bir Hükümet. Başkanı gibi oturması kendilerini rahatsız ediyordu. Üstelik, Türkeşin niyetleri ve plânı oldukça açık şekilde ortaya çıkmıştı. Birbirleri hakkında bilgi almakta mahir komite üyeleri Türkeşin parti ve gazete tasavvurlarından da haberdardılar. Nitekim gazete işinde bir anlaşmazlık çıktı. Öncüye önce Türkeş, eşi adına ortak olmuştu. Komite bunun ifade ettiği ve edeceği mânayı anlamakta hataya düşmedi. Bir toplantıda Müsteşar beye, böyle oyunlara heves etmemesi hem sert, hem de açık şekilde söylendi. Dendi ki, herkes istediğini yapmakta serbesttir. Ama önce Komite üyeliği sıfatını bırakır, sonra sırtından üniformasını çıkarır. Türkeş gerilemeyi kabul etti ve Öncüde fiili bir hisse sahibi olmadı. Eliyle kurduğu gazeteden kendisine bir gün ihanet edecek değillerdi ya.. Halbuki, yeni parti teşebbüslerinde Gürselin ve Alicanın tutumu değişince güvenilen bazı dağlara kar yağdı.

İşte, bütün bu sebeplerden dolayıdır ki Türkeş Komite içinde bir grubun oylarına güvenmenin, o oyları kanalize etmenin daha ihtiyatlı bir yol olduğunu farketti. Zaten Komitenin içinde bir kısmı gafletten, bir kısmı delaletten, bir kısmı inattan, bir kısmı da iktidarın lezzetleri pek hoş geldiğinden gitme taraftan almayanlar yavaş yavaş yanyana gelmeye başlamışlardı. Salonlarda, bir kaç ay öncesine kadar D. P. büyüklerinin hanımlarının elbiselerim metheden dedikodu yazarıyken şimdi büyük filozof ve fikir adamı kesilenlerin refakatinde iki parça ipekli kumaşla üç viski arasında doktrin sahibi olanlar, bunu hoplamalı zıplamalı kalkınmanın temel tap sanmaya meyilliydiler. İşte, "14'ler" böyle belirdi. Önümüzdeki hafta, bu grubun hikâyesi bu sütunlarda yer alacaktır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Doğu - Batı

Çetin müttefikler

Batı ile Doğu arasındaki münasebetlerin sıklet merkezi Berlin meselesinden kayarak silahsızlanma dâvasında toplandığı bir sırada Başkan Kennedy hem içeride, hem dışarıda birçok problemlerle karşı karşıya kalmıştır.

Nükleer denemeleri durdurmak için Cenevrede cereyan eden müzakereler kesildiğine ve bu konuyu tekrar ele alacak olan 18 üyeli komisyonun kademesi üzerinde el'an mutabakata yanlamadığına göre, Amerikan askeri çevrelerinin, yeniden atmosferde nükleer denemelere başlaması için Başkan üzerinde hatırı sayılır bir baskı yaptıkları kimsenin meçhulü değildir. Bu baskının tesiri iledir ki Başkan Kennedy, bu konuda herhalde bir aya kadar bir karar verileceğini söylemiştir.

Bu arada, 18 üyeli Silâhsızlanma Komisyonunun normal kadro ile mi, yoksa Dışişleri Bakanları seviyesinde mi veya Krutçefin istediği gibi bir zirve konferansı halinde mi toplanması gerektiğine dair tartışma ve yazışma devam etmektedir. Tarafsızlar da dahil olduğu halde, komisyonun hangi kademede toplanması gerektiği üzerinde sarih bir fikre sahip olan yok gibidir.

Bu durum içinde General De Gaulle, Krutçefin silâhsızlanma için bir zirve konferansı teklifine cevap vermiştir ve bu cevap Sovyetlerden çok, Batılı müttefikleri müşkül durumda bırakmış gibi görünmektedir.

General De Gaulle, nükleer denemeleri durdurmak için açılacak müzakerelerin beyhude olduğunu, ancak bütün atom silâhlarının ve bunları kullanmaya yarayan vasıtaların yok edilmesi sayesinde silâhsızlanmaya doğru ciddi bir adım atılmış olacağını ifade etmektedir.

General De Gaulle
"Silâhlara veda!"

Fransanın bu mucip sebeple Cenevre müzakerelerine iştirak etmediği, ayrıca bu konuşmalar devam ederken tarafların ihtiyari olarak nükleer denemeleri durdurma kararma da uymadığı malûmdur. Hatta denebilir ki, Sovyetlerin geçen Eylül moratoryomu bozarak yeniden denemelere başlamalarında ve dolayısle müzakereleri bu günkü haline getirmelerinde, kendilerince, gösterdikleri sebepler arasında Fransanın bu tutumu da vardır. Sovyet Rusya, Amerika ve İngilterenin denemeleri durdurmuş olmalarına mukabil Fransanın Büyük Çölde yaptığı birkaç atom denemesinden umumiyetle Batılıların faydalanmış olduklarım iddia etmiştir.

Üç mü, dört mü?

General De Gaulle Krutçefe verdiği cevapta, atom silâhları meselesini görüşmek üzere dört memleket mümessillerinin toplanabileceğini kademe zikretmeden kaydetmektedir. Bu suretle Fransa, "Atom Klübü"ne adaylığını koymuştur. Paris hükümteti, mademki başkaları bu silaha sahip olmuşlardır ve bunu kolay kolay terkedeceğe benzememektedirler, o halde Fransanın da nükleer silâha sahip olması zaruridir fikrinden hareketle böyle bîr jeste başvurmuştur. Ancak Fransanın tam bir nükleer arsenala sahip olmadığı da muhakkaktır. General De Gaulle bu noktayı da şöyle karşılamaktadır: "Atom silâhlarına sahip olan veya sahip olmak durumuna giren memleketler" demek suretile işi hallettiğine kaanidir. Ama bu durumda olan başka memleketler de varmış, bunlar işleri büsbütün karıştırabilirlermiş, bu husus General De Gaulle'ü İlgilendirmemektedir. Nitekim, Generalin ileri sürdüğü fikirlerin genel olarak Batılı tezinden uzağa, buna mukabil Krutçefin tam ve genel silâhsızlanma diye adlandırdığı ve teklif ettiği sisteme ise yakın düşmesi de keza bir mahzur telâkki edilmemiştir.

Vakıa şudur ki, Parisin cevabı gerçi Moskovayı tam manasile tatmin etmemiş, fakat buna mukabil Amerika ve İngiltereyi oldukça zor durumda bırakmıştır.

Diğer bir bozukluk

Berlin vs Almanya meselesinde Sovyetlerin sabırla bekler gibi görünmeleri çeşitli şekilde yorumlanmaktadır. Evvelâ deniyor ki, Sovyet Rusya seçim kampanyası telâşı içindedir. Bu yüzden diğer meseleleri her zamanki gibi sıkı takip etmez olmuştur.

Bu nisbi sükûneti Sovyet bloku içindeki huzursuzluk ve ihtilâflarla izah edenler de vardır. Nihayet bir kısım müşahitlerin kanaati de Sovyetlerin Batı safındaki görüş farklarının gereği kadar gelişmesini bekledikleri merkezindedir.

Bir bakıma bu son fikrin destekleri vardır. Federal Batı Almanya Başbakanı Adenauer bir süreden be-

ri, Birleşik Amerikanın Moskova Büyükelçiliği kanalı ile girişilen diplomatik temasların bir işe yaramadığını söylemekteydi. Öyle görünüyor ki Şansölye, General De Gaulle ile son mülakatından sonra bu fikrini daha belirli bir hale getirmiştir. General De Gaulle'ün bidayetten beri Sovyetlerle bugünkü şartlar dahilinde müzakereye girmenin yersiz olacağı kanaatini taşıdığı malumdur. Şimdi Adenauer de Başkan Kernıedy'ye gönderdiği mesajda artık bu sondajlardan vazgeçilmesini istemiştir. Başkan Kennedy ise bu fikirde olmadığını, Adenauer'in görüşüne katılmadığını son basın konferansında oldukça soğuk bir İfade ile açıklamış bulunuyor.

Sovyetlerle bu diplomatik temaslardan vazgeçilmesini isteyen Adenauer diğer taraftan 27 Aralık 1962 tarihli Sovyet notasına verdiği cevapta Rusya ile müzakere ihtimalini büs bütün reddetmiş değildir. Batı Almanyanın Moskova Büyükelçisi Hans Kroll - ki sık sık yetkilerini aşmakla suçlandırılmaktadır-, Gromiko'ya tevdi ettiği cevapta, Sovyet Rusyanın doğrudan doğruya Batı Almanya ile müzakereye girmek telkinine kapının aralık bırakıldığını ima etmiştir.

Batılılar arasında bu düzene son vermek zamanı gelmiştir.

Sovyetler

Krutçefin tasası

Sulh içinde beraber yaşama nazariyesiyle içeride, taşkınlıkları ile dışarıda hiç kimseyi memnun edememiş gibi görünen Sovyet Rusya Başbakanı Nikita Krutçef, zaman zaman birbirini tutmaz hareketlere geçiyor ve çelişmeli durumlara düşüyorsa, bunun sebepleri arasında Sovyet Başbakanının maruz kaldığı tazyikleri de aramak gerekir.

Hiç yoktan çıkarılan Berlin hava koridorları meselesi bunlardan biri gibi görünmektedir. Batı Berlinin Batı Almanya ve dış dünya ile havadan irtibatım sağlayan ve şimdiye kadar münhasıran Batılılar tarafından kullanılan koridorlardan Sovyetlerde manevra ve münakale için faydalanmaya kalkmışlardır. Bu konuda sert notalar teati edilmiştir. Batılılar Moskovanın bu arzusuna katiyen yanaşmamışlardır. Fakat bundan doğan gerginliğin Berlin meselesini hep tasa tutmak, tehdidi hiç eksik etmemek gibi bir fikre hizmet ettiği de muhahkak gibidir. Hatta Sovyetler, bu suretle, ikinci bir Berlin ablukasının bu kere kesin ve tam olacağını anlatmak ister gibi görünmektedirler.

Birçok müşahit bu olayın da diğer bir çokları gibi Sovyet Rusyada ve umumi olarak Sovyet blokundaki sert tutum taraftarlarına bir tâviz olduğu kanaatindedir.

Bu noktada Çin - Sovyet ihtilafı tekrar ve otomatik olarak bahis konusu olmaktadır.

Ponomaref'in ziyaretti

Geçirdiğimiz hafta Sovyet Rusya Komünist Partisi merkez komitesi sekreterlerinden Ponomarefin başkanlığında kalabalık bir parti heyetinin Kuzey Vietnama hareketi dikkati çekmiş ve bu teşebbüs Sovyetlerin Çin ile olan ihtilaflarında Ho Şi Minin aracılığını sağlamaya çalıştıkları şeklinde yorumlanmıştır.

Gerçekten Ponomaref partinin doktrincilerindendir ve yabancı partilerle münasebetler meselesinde yetkili sayılmaktadır. Aynı şahsın 057 de Krutçef - Mao Çe Tung görüşmesinde, o fırtınalı hesaplaşmada hant bulunduğu ve yatıştırıcı bir unsur olduğu da bilinmektedir. Ho Şi Mine gelince, o da XXII. kongrede Çin başdelegesi Çu en Lal gibi, Kongre bitmeden ayrılıp gitmiştir. Fakat Kuzey Vietnam başkanı Moskova ile ihtilafım açıklamaktan kaçınmış, herhalde daha mutedil bir tavır takınmıştır.

Bu itibarla Moskovanın Ho Şi Kinden aracılık yapmasını istemesi mümkündür. Fakat diğer taraftan Çinhindi yarım adasında en nevraljik nokta haline gelmiş bulunan Vietnamda bir belâ çıkarmamak gayretlerinin de bunda yeri ve rolü olabilir. Bira bütün belirtiler Sovyetlerin bugün için Amerika île Güney Doğu Asyada hâdise yaratmamak istediklerini göstermektedir. Laos buhranında takındıkları tavır da bunu isbat eder mahiyettedir. Buna mukabil Amerikalıların tuttukları Güney Vietnam ile Çinin desteklediği komünist Kuzey Vietnam arasında münasebetler gittikçe gerginleşmektedir. Burada bir askeri basarı Çinin nüfusunu yükseltecektir. Binaenaleyh Ponomaref Hanoi'ye bir arabuluculuk aramaya gitmiş olduğu gibi, olayları zorlamamak hususunda Ho Şi Mine telkinlerde bulunmak için de gönderilmiş olabilir.

Feza

Bekleyen derviş

Amerikalı astronot John H. Glenn Jr. nihayet bitirdiğimiz hafta sah günü muradına erdi. 1961 yılının sonlarında yapılması kararlaştırılan dünya çevresindeki feza seyahatini iki aydanberi tam 10 kere geri bırakmak zorunda kalan ve bu sebeple herşeyden önce zorlu bir sinir denemesini başarıyla atlattığı için tebriki haketmiş olan 40 yaşındaki astronot, Florida yarımadasının güneyindeki Büyük Türk Adasında "teknik nekâhat" süresini de tamamlamıştır.

O sabah saat 7.30 da John Glenn'i taşıyan ve fezadaki şartlar içinde dahi içersindeki insanın sağ salim yaşamasını sağlayan Merküri hücresi, "Dostluk 7" kapsülü, astronotu fezaya fırlatacak olan Ateş roketinin bur nunda harekete hazır durumdaydı. Yalnız bundan önceki teşebbüslerde Olduğu gibi yine bazı aksilikler kendisini gösterdi. İlk olarak güdüm sisteminde bir arıza görüldü ve giderildi. Glenn'in fezada nefes almasını sağlayacak cihazda bir ayar eksikliği ortaya çıkarıldı, o da hemen düzeltildi. En sonra tam hücrenin kapağı bu çok sabırlı feza pilotunun Üzerine kapatılırken civatalardan biri, herhalde 10 keredir sıkıştırılıp gevşetildiğinden ve tabii Yarbay Glenn'deki Hazreti Süleyman sabrı bu civatada bulunmadığından olacak ki, birden kırılıverdi. Bunun tamiri uzun sürdü ve Glenn son bir defa bu yüzden 2 saat gecikti.

Her gecikmede bir hayır arayanları haklı çıkaracak şekilde başarılı geçen feza yolculuğu mahallî saatle tam 9'u 47 geçe başladı. Gerisinde parlak ışıklar çıkararak dikine yükselen Atlas - Merküri roketi atmosferin yoğun tabakasını aşıp belirli bir yüksekliğe gelince, güney - doğuya yöneldi. Astronotu taşıyan hücreyi saatte 27 bin 900 kilometrelik cehennem! hızına eriştirince roketin makineleri verilen işaretle durdu, Merküri kapsülünü roketten ayıran patlayıcı maddeleri havi fünyeler ateşlenil, Glenn ve hücresi dünya yuvarlağının etrafındaki dönüşlerine başladı.

Saat tam 9'u 66 geçe, sonradan "teknik nekahatini" geçireceği Bermuda Adalarındaki kontrol istasyonu Glenn'in fezadan seslenişini duydu. Bundan sonra, Glenn sırayla Kanarya Adalarının üzerinden, Güney Afrikadan, Nijeryadan, Zenzibar adasından geçerek Hint Okyanusuna ve nihayet Avusturalyaya ulaştı. Evvelden tesbit edilmiş bulunan yörüngeye göre Avusturalya kıtasında Glenn'in tam üzerinden geçeceği Perth şehri, batı dünyasının bu sabırlı astronotunu selâmlamak üzere büyük bir donanma yapmıştı. Gerçekten Gleen Hint Okyanusunun ortasında artık dünyanın gölgesine girmiş ve üstünden geçeceği büyük şehirleri gözleriyle aramağa başlamıştı. Donanmış Perth şehrini, 200 kilometre uzaktan da olsa, görmek onun maneviyatım büyük ölçüde takviye etti.

Tam bu sırada Glenn'in kapsülüne yine teknik bir arıza musallat oldu. İnişe geçmesi sırasında gerekli yavaşlatmayı ve istikameti vermeyi sağlayacak kumanda sistemi mükemmel çalışmakla beraber buna otomatik olarak kumanda edecek "otomatik pilot" tertibatı, iyi çalışmıyordu. Glenn onbeş yıllık tecrübeli bir pilottu, ayrıca iki yıl sürekli olarak fezada karşılaşacağı problemleri kendi kendine çözmek için eğitim görmüştü. Bu sebepten olay hiçbir zorluk yaratmadı, sabırlı ve basiretli astronot idareyi eline alıp kapsülün önce hızım azalttı, böylece yerin çekimine tâbi olarak irtifa kaybeden kapsül tekrar atmosferin içersine girdi. Bu sırada havayla sürtünmeden dolayı kapsülün ısınmasını azaltmak için hem hızı daha fazla düşürmek hem de böylece meydana gelen fren tesiriyle astronotun vücuduna tesir eden ivmeyi belirli bîr sınırın altında bulundurmak gerekiyordu. Aksi takdirde vücudun içindeki bazı organların ağırlıklarının çok artması sebebiyle öteki organlara basınçlar yaparak kalbin çalışması m durdurması veya kanın bazı organlara hücumuna sebep olması kabildi. Bu yüzden astronotu yer çekimi ivmesinin 5 katından fazla ivmelere maruz bırakmayacak şekside tedrici bir yavaşlamanın sağlanması şarttı. Öte yandan artık atmosferin içersine girmiş bulunan hücrenin yanmaması için hızın büyük ölçüde azaltılması lâzımdı. İşte Glenn bu birbirine zıt iki tesiri denge hâlinde tutacak olan manevraları bizzat yaparak evvelce kararlaştırıldığı şekilde Atlantikteki belirli noktanın çok yakınına inmeği başardı.

Glenn uçuşa hazırlanıyor
Bilimin zaferi

Hızın saatte 27 bin 900 kilometreden sâdece 30 kilometreye düşürülüp hücrenin öylece okyanusun yüzeyine indirilebilmesi için önce hücreye yerçekimi istikametinde bir durum verecek olan stabilizasyon paraşütü

ve sonra yere 3000 metre kala Merküri kapsülünün hızını iyice kesmeğe yarayan kırmızı - beyaz renkte İkinci bir paraşüt açıldı. Glenn'in indiği noktaya en yalan noktadaki "Noah = Nuh" destroyeri tam yolla yetişerek hücreyi denize inişinden 21 dakika sonra vinciyle güvertesine aldı. Glenn de böylece tam bîr basan sağlamış oldu.

Rakamların dili

Amerikalıların 20 Şubat 1961 günü. yaptıkları feza denemesi hakiki anlamıyla bir insanın boşlukta ve yerçekiminin tesirinden kurtularak uçuşudur. Bu şekildeki ilk uçuş Rus astronotu Yuri Gagarin tarafından yapılmış, onu arkadaşı German Titov takibetmiş, Amerikalılar ise bu arada iki tane balistik atış denemesi yapmışlar, bunların İlkinde Alan B. Sheaperd ve ikincisinde Gus Griszom atmosferin başına kadar çıkarak bir kaç dakika yerçekimi ile santrfuj kuvvetler arasında dengede kaldıktan sonra 15 dakikalık uçuşlarım bitirip yeryüzüne dönmüşlerdir.

İşte Astronot Glenn'in denemesindeki önemli nokta da budur. Glenn dünyanın çevresinde ve atmosferin dışında ilk defa tam devir yapan batılı astronottur. Denemenin tam bir başarı kazanmış olusu da batı dünyasının prestijini bilhassa teknik yönden çok yükseltmiş ve bu işler, için her yıl muazzam meblâğları ödemekten kaçınmayan Amerikan hükümetine büyük bir güven vermiştir.

Amerikalıların şimdiye kadar fırlattıkları 65 dünya peykinden 32 si hala yörüngelerinde dönmekte ve bunların 13 tanesi el'an radyo işaretleri göndermektedir. Rusların ise atıldığı bilinen 13 yeryüzü peykinden ancak bir teki yörüngesindedir, o da sinyal vermemektedir. Böylece Amerikalıların feza programlarını Ruslara nisbetle daha çok teknik ve ilmi araştırma gayesiyle hazırladıkları ve fezaya insan göndermeyi bir gaye edinmekten çok, ilmi bir maksada erişmek için vasıta olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Yine Amerikalıların fezaya fırlatılan peyklerde en önemli kısımlardan birini teşkil eden elektronik malzeme imalinde Sovyetlere üstünlük sağladıkları da muhakkaktır.

Buna rağmen Sovyetlerin fezaya insan fırlatmada Amerikalılardan önce oluşlarının sebebi, programlarını çok evvelden bu amaca yöneltmiş oluşlarından ve bu maksatla büyük tepki kuvvetini hala roketlerini Amerikalılardan çok önce imale başlamalarındandır. Gerçekten Rusların feza yarışında öncülüğü alır gibi olması üzerine Amerikalıların 1958 de tezgaha koydukları SATÜRN adlı dev roketin üzerindeki çalışmalar ancak 1964 sonlarında tamamlanacak ve takriben 700 tonluk tepki kuvveti sağlayacak olan bu roket sayesinde 8,5 ton ağırlığındaki bir feza kapsülünü yerden yüksekliği 500 kilometre olan bir yörüngeye yerleştirmek kabil olacaktır. Böylece birden fazla insan taşıyan muvakkat feza istasyonlarını veya daha büyük ölçüde daimi feza istasyonlarının parçalarım dünya etrafında bir yörüngeye yerleştirmek mümkün olabilecektir.

Satürn'den sonra ilk gerçekleştirilmesi beklenen roket serisi 2 bin 500 tonluk tepki gücündeki NOVA tipindedir. Bu roketler sayesinde ayın çevresine ve hatta yakın gezegenlere - Merih ve Zühre yıldızlarına- içersinde insan taşıyan kapsüllerin fırlatılması kabil olacaktır. Amerikan hükümeti 1962 yılı bütçesine yalnız Satürn roketinin geliştirilmesi için 224 milyon dolarlık tahsisat koymuştur. Şimdilik araştırma safhasında olan Nova için de 1962 yılında, 48 buçuk milyon dolar harcanacaktır.

Glenn kapsülün içinde
Gülegüle, yiğidim!

Ancak bütün bunlar henüz işin başlangıcıdır. Herşeyden önce roket motorları tekniğini geliştirmeği hedef tutan Amerikalılar 1962 yılında yalnız bu iş için 150 Milyon dolar harcamağı programlarına almışlardır. Bu ödenekle bilhassa nükleer, elektrik arklı, elektromanyetik, iyon roket motörlerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

Bu tipteki roket motorları hernekadar fazla tepki gücüne' sahip değillerse de hava sürtünmesinin hiç bulunmadığı ve yerçekiminin çok zayıfladığı fezada küçük, fakat sürekli kuvvetlerin etkisiyle muazzam hızlara erişilmesi kabil olacaktır.

Feza programı

Amerikalıların böylece 1962 yılı içersinde feza konusunda Sun - ve tekniğin geliştirilmesi gayesiyle NASA - Amerikan feza ve Havacılık Dairesi - eliyle 1 milyar 296 milyon ve silâhlı kuvvetler tarafından yapılacak askeri maksatlı feza çalışmaları için de tam 7 milyar 282 milyon dolar harcanacağı anlaşılmaktadır. NASA bellibaşlı 27 denemeyi programa almıştır. Bunlardan bilhassa kayda değer olanları geçenlerde ayın yakından fotoğraflarım televizyonla çekmek maksadıyla fırlatılan RANGER - III (Bak: AKİS, Sayı: 370) sınıfından daha 3 suni peykle Apollo projesinin ilk tatbikatını teşkil etmek üzere içersinde 3 insan bulunan bir feza kapsülünün dünya çevresinde bir yörüngeye yerleştirilmesidir. Ancak bundan önce ve muhtemel olarak yaz aylarında bugünkü Merküri kapsülünün biraz değişik şeklindeki bir hücre içinde yer etrafında 18 tur yapacak bir astronotun fırlatılması kararlaştırılmıştır. Yine içersinde hayvanları taşıyan ve tam 14 gün yere inmeden dönecek olan bir peyk atılması da plânlanmıştır.

Amerikalılar ayrıca 1963 ve 1964 yıllarında fezaya 450 ilâ 1500 kilogram ağırlığında peyk laboratuvarlar fırlatarak fezadaki güneş ışınlarının etkilerini, muhtelif astronomik ve geofizik olayları, biyolojik dokuların maruz kalacağı tesirleri incelemek üzere 50 muhtelif denemeyi otomatik olarak yapmayı sağlayacaklarım tasarlamaktadırlar.

Yakın gezegenlerden Merih ve Zühre üzerine de dikkatler toplanmış olup 962 yılı içersinde dünya ile bu gezegenler arasındaki astronomik durum buralara peyklerin gönderilmesini müsait kıldığından Zührenin çok yakınından geçerek gezegenin çekim alanını, manyetik tesirlerle, yayınladığı ışınları ölçecek bir peykin atılması beklenmektedir.

Çocuk

Üstün kabiliyetler

Bazı anne ve babalar çocuklarında üstün kaabiliyetler bulunduğuna inanmak isterler ve usanmadan bu hayali kaabiliyetlerin propagandasını yapmağa çalışırlar. Çocuklarına küçük yaşta şiirler ezberletirler, hatta şiirler yazdırtır zorla piyano başına otururlar. Çoğu zaman da bu yönden çeşitli tazyikler yaparak, onların çocukluklarını zehirler, bir çok komplekslerin doğmasına sebep olurlar. Bu tutum gerçekten hatalıdır. Ama, Tanrının lütfuna uğramış, üstün kabiliyetli çocukların varlığını kabul etmek te lazımdır. Bu konuda tanınmış bir otorite olan Amerikalı Dr. Willard Abraham'ın çalışmaları söyle bir sonuca varmıştır: Tanrının lütfuna uğramış üstün kabiliyetli çocuklar zannedildiğinden çok fazladır ve bunların zamanında keşfedilmesinde hem toplum için, hem de kendileri için büyük fayda vardır. Meselâ testler, Amerikada üç sınıftan birinde üstün kabiliyetli bir çocuğun mevcudiyetini meydana çıkarmıştır. Üstün çocuğu diğerlerinden ayırd etmeye yarayacak bazı işaretler vardır. İşte bu işaretleri açıklıyan Dr. Abraham, en başta iki nokta üzerinde durmaktadır. Dikkat edilecek iki şey, üstün kabiliyetli bir çocuğun bir harika çocuk olmadığıdır. Hârika çocuklar çok, ama çok nadiren doğarlar. Mesela, bir nesilde bütün dünyada birkaç tane harika çocuk doğmuştur. İkinci nokta, üstün başarılı çocuğun derhal göze çarpan bir şahsiyete, kendini gösteren çok parlak özelliklere sahip olmayışıdır. Tanrının lütfuna uğramış olan bir çocuk bazen şişman, bazen sıska olabilir. Arkadaşlarını sürükleyen lider tipli bir çocuktur veya sessiz ve başkalarını takip eder. Atletik bir bünyesi vardır veya kitap kurdudur» Yapayalnız da yaşayabilir, geniş bir arkadaş çevresine de sahip olabilir. Kendi kaabiliyetlerinden çoğu zaman habersizdir. Bu, bazen onu intibaksızlığa bile götürür. Çocuk, çevrede ihtiyaçlarını karşılayacak imkanlar bulamadığı için kendinde diğer çocuklardan değişik birşeyler sezdiği ve bunlara cevap veremediği için basen ruh huzursuzlukları gösterir ve yolunu bulamadığı anda da, normal çocuklardan daha fazla sarsılır, gayesiz olur. Halbuki aynı çocuk, kabiliyetlerini karşılayacak imkânlara kavuştuğunda çevre için bir ışık, toplum için çok kıymetli bir varlıktır.

Bellibaşlı işaretler

Çoçuğunuzu veya çevredeki bir çocuğu dikkatle takip ettiğinizde onun üstün kabiliyetli bir müstesna çocuk olup olmadığım derhal kestirmenize, bu konuda tam bir karara varmanıza, hattâ meşhur "I.Q" testleriyle bile her zaman imkan yoktur. Fakat Tanrının lütfuna uğramış üstün kabiliyetli çocuklarda, genel olarak, bazı müşterek özellikler görülmüştür. Dr. Willard Abraham , 12 işaret üstünde durmaktadır. Bunların 6 tanesinin bir çocukta bulunması, o çocuğun üstün kabiliyetli bir çocuk olabileceğine bir işaret sayılmalı ye çocuk ele alınmalıdır.

1) Üstün kabiliyetli çocuk çabuk öğrenir, erken yürür, erken konuşur. Zorlama olmadan, bazen okula gitmeden okur, bunu kendisi ister.

2) Meraklıdır. Çok değişik ve derin ilgileri vardır. Soruları hakiki meraka dayanır, hakiki tatmin edici cevap bekler. Bulamazsa, hiddetlenir.

8) Kolleksiyon meraklısıdır. Herşeyi toplar. Cam parçalan, pul, taş, artist resmi, spor resimleri biriktirir, Kolleksiyonları oldukça karışıktır.

s) Fiziki bakımdan çabuk olgunlaşır. Boyu, kilosu, kalça, omuz teşekkülü ileridir. Kuvvetli olabilir, tahammüllüdür. Bu dördüncü işaret ekseri önemlidir.

5) Karışık oyunları sever. Kendine göre kaideler, bir sistem kurar. Yalnız başına oynayabilir. Küçükken ekseri hayali oyun arkadaşları vardır, onlarla konuşarak kendi kendine uzun uzun oynar.

6) Yaratıcıdır. Herşeyde kişiliğini gösterir. Oyunda, çalışırken, konuşurken, yeni durumlara intibak durumunda özel davranışları vardır. Yazısında da bu özellik bazen gözükür. Sanata, müziğe karşı üstün bir kabiliyeti olabilir ve bu en küçük fırsatta görünür. Renk ve hareket şuuru vardır. Fikirlerini renkli şekilde ifade edebilir.

Çocuğun tanınması

Dikkat ve anlayış

7) Şakacıdır. Ekseri hayali bir temel üzerine, gayet hoş şakalar yapar. Bunlar akıllıca ve olgundur.

8) Okulu sever. İlk hamlede okula baglanır. Yalnız bazen, elde ettiği başarı, beklenenden azdır Çünkü her konu onu sarmayabilir ve ilgileri kadar sıkıntıları da derindir. Okul faaliyetlerine girer.

9) Zaman mefhumu fazladır. Tak. vimlerle uğraşır, saatleri söküp yapar. Küçüklükten haftanın günlerine, düne, yarma meraklıdır.

10) Kendi kendini rahatça tahlil edebilir. Arzusu kamçılandığı zaman ekseri daha itimada lâyık, daha dürüst olur. Denemeler lehinedir. Kendi kendisiyle mücadele eder ve neticede daha sabit heyecanı bir davranış gösterir.

11) Kendisinden büyük gocukları tercih eder. Onlar tarafından fena muamele görse de, itilse de, onlarla oynamak ister.

12) Çetin bir çocuk olabilir. Ailenin, öğretmenlerin ilgisiz davranışları, üstün kabiliyetli bir çocuğu sabırsız, isyankar yapabilir.

Çocuklarında bu işaretlerin altısını veya hiçbirini bulamayan anne ve babaların üzülmeleri gerçekten yersizdir. Çünkü herşeye rağmen, normal çocuk, üstün kabiliyetli çocuktan daha kolay yetiştirilir. Tam normal olmak belki de Tanrının insanlara bahşettiği en büyük lütuftur.

Moda

Şıklık tavsiyeleri

Otoriteler tarafından dünyanın 1 numaralı şık kadını olarak seçilen Ribes vikontesi Jacqueline, bir kadın için en önemli şeyin kendisine bir tip vermesi olduğunu söylemiş ve bugüne kadar bilinen sıklık kaidelerinden biraz değişik olan kaidelerini de bütün kadınlara açıklamıştır. Ribes vikontesi çok uzun boylu, esmer, incecik bir kadındır. Çekik gözlerini daha çok meydana çıkarmak için onları kalemle iyice uzatmıştır. Saçları da iki yandan arkaya doğru çekiktir. Yürüyüşüne özellikle itina eder ve böylece kibar, ince tipi, çekik gözleriyle iyice meydana çıkmış olur. Mübalâğadan sakınır. Daima iyi ve yerinde giyindiğinden emindir. Kendine klâsik bir tarz seçtiği, modadan ziyade yakışanı tatbik ettiği ve bunu kendi üzerinde deneyerek bulduğu için her zaman rahat bir hali vardır. Birçok kadınlar onun yanında kendilerim fena giyinmiş, dağınık saçlı, rahatsız hissettiklerini itiraf etmişlerdir. Gerçekten de, model o kadar kusursuzdur.

Jacqueline de Ribes'e göre her kadın, önce kendi tipine gidecek saçı bulmalıdır. Bunu berberin yardımıyla, fakat daha ziyade ayna karşısında denemelerle elde edebilir. Her yüzün şekline gidecek en güzel saç hangisidir? Bunu bazan güzellik sütunlarında okumak mümkündür. Ama, teferruat her şeyi değiştirebilir. Ayna daha sağlam bir dosttur. Makyaj da çok önemlidir. Yüzün en güzel yeri meydana çıkarılacak şeklide boyanırsa, kusurlar daha az göze çarpar. Göze çarpsa da, daha az önemlidir. Çünkü ilk görülen şey, insanı en çok tesiri altında bırakır. İlk görülen şey, gösterilmiş olan güzel noktadır. İhtiyaç olmadan saçı boyamamalıdır. Fakat onu da parlak, canlı şekilde muhafaza ederek veya aynı tonda koyulaştırarak, aynı tonda biraz açarak yüze yakıştırmak lâzımdır.

Yüzden sonra vücut ta aynada tetkik edilmelidir. Tip, elbiselerle da meydana çıkarılır. Ama bu konuda çok ölçülü hareket şarttır. Meselâ frapan tipli, *güzel* çingene tipli bir cazip kadın düşünülsün. Bu kadın reni renk, kat kat eteklerle tipini meydana çıkarabilir: Yalnız, bu kıyafeti arada sırada ve ancak gece giyinmelidir. Gündüz, aksine çok sade, dümdüz bir elbise ile tipi tezat teşkil ederek meydana, çıkacaktır. Bir kadın için emin giyiniş, giyindiğinde kendisini rahat hissetmesine bağlıdır, İtinasız kadın rahat değildir. Çok süslü, frapan giyinen kadın da rahat değildir. Orijinal olmak isteyen, bunu bir teferruatla, bir aksesuar, bir boncuk, bir mendil ilavesiyle yapabilir. Elbiselerde orijinallik denemek herkesin harcı değildir. Bunu, mesleği modellik olanlara, ihtisas sahiplerine bırakmak iyi olur. Modayı inkâra imkân yoktur. İyi giyim ve şıklık, herşeyden evvel kişiliğimizi göstermeye bağlıdır. Modadan ilham almak, ona aykırı hareket etmemek, onu saymak, fakat onu geçmek, onu hissetmek lazımdır. Çok modele bakıp, iyi modellere bakıp, kendi tipinize en çok giden, o âna kadar denemiş olduğunuz biçime en yakın biçimi seçiniz. Şık olmak için modayı bilmek, onun kaidelerine uymak, fakat onun salgın haline gelen tipik şekillerinden kaçınmak lâzımdır.

Aksesuar

A ksesuar çok önemlidir. Şapka, çanta, küçük bir eşarp, kıyafeti tamamiyle değiştirir. Aksesuarda kişiliğinizi göstermeniz şarttır. Aksesuarı, hep aynı rengi birbirine uydurarak kullanmak iyi sonuç vermez. Mesela kırmızı çanta, kırmızı eldiven ve kırmızı ayakkabı hep beraber güzel durmaz. Siyah aksesuar aynı renkte olabilir. Diğer renkleri tek yerde kullanmak daha iyidir.

İncik - boncuğun bugünün modasında önemli bir yeri vardır. Eski tipi hatırlatan, itinalı, kıymetli hissi veren Chanel tipi yalancılar birçok kıyafetler için âdeta elzem olmuştur. Bunları da takım olarak kullanmamak lâzımdır. Takım olarak kullanılan incik - boncuk, kıyafeti de, kadını da bayağılaştırır.

Şık Jacqueline de Ribes'in bir de çok önem verdiği jürisi vardır. Yeni bir kıyafet, özellikle bir şapka denerken, sokağa çıkmadan önce çocuklara görünür. Çocukların beğenmediği kıyafet anneye yakışmayan kıyafettir. Vikontes kendinden, zevkinden emindir. Ama, hiçbir «ama» çocukların görüşünü küçümsemez. onların bakışları bile kâfidir.

Unutmayınız ki...
Daima daha fazla...
Daima en fazla ikramiye
yalnız İş Bankasındadır.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

FAAL — 1129 - 97

C E M İ Y E T

Bazı hareketler vardır ki, vatandaşlardan biri yapsa

"— Vaay görgüsüz! Üstelik Avrupada da üç sene okumuş... Efendim biz bize benzeriz" diye herkes feryad eder.

Halbuki Garplılar, bazen bizimkilerden Çok daha "şarklı"...

İki küçük örnek: Bir zamanlar Ankaraya bir Fransız televizyoncu grubu gelmişti. Sıtkı Ulay Paşadan randevu istediler. Sıtkı Ulay Paşa randevuyu verdi. Saat 12'de heyet onu makamında ziyaret edecekti. 12 oldu, yarım oldu, bir oldu,heyet ortalarda yoktu.. Nezaketinden -başka şeyden değil- bürosunun başında oturdu ve mütevekkil mütevekkil bekledi... Saat biri çeyrek geçe üstatlar görümdüler. Otel idaresi kendilerine zamanında haber vermemişti.. Sefir hazretleri bilmem ne olmuştu.. Taksi, Başbakanlığı olmayacak yerlerde aramış aramış ta, bulamamıştı. Bir takım sudan ve şırıltılı sebepler sıraladılar.

Böyle bir randevu kopardıktan sonra insan gözünü de dört açar, Başbakanlığın yerini de mimler, İngiltere Kraliçesinin taç giyme töreninde olduğu gibi, "aman kaçınmayayım fırsatı" diye sokakta da yatar... Bütün bunlar karşısındakine yeter derecede önem vermemektendir. Karşısındakine yeter derecede önem vermiyen insan bir omuz silkişine bile değmez!..

Geçenlerde buraya bir yabancı kültür müşaviri geldi. Üç aydanberi buradadır.. Kendisine, kültür alanında bir değerleri olanlarla temasa girişmesi için geniş yetkiler verildi. Geçti mi geçmedi mi, kendisi bilir, başkan bilmez!. Geçen gün bir gazeteciyle görüşecekti. Öğleden sonra saat 3'U kararlaştırdılar. Tam 3'te telefon etti: "Gelemiyeceğim, fevkalade bir toplantı çıktı.." Ecnebi dostların her şeyi fevkalâdedir zaten. Toplantısı da, mazereti de... Ertesi gün için sabahın 111 kararlaştırıldı, 11'e çeyrek kala gazetecinin telefonu çaldı. Çalan, kâtibeydi:

"— Efendim, müşavir bey biraz gecikecek..."

Biraz gecikti, orta gecikti, çok gecikti.... Akşam gene gazetecinin telefonu çaldı. Bir erkek sesiydi bu.. Müşavirin, öğlenin erken saatlerinde İstanbula uçtuğunu bildiriyordu!.

Meslektaş, hiç olmazsa birkaç özür kelimesi bekledi. No bir ses, ne bir nefes!.. Galiba garp usûlü bir sükûttu bu!..

Geçenlerde İngiliz gazeteciler do bir büyüğümüzü böyle bekletmişler ve kimseye haber vermeden Londraya uçmuşlardı. Büyüğümüz bekliye dursun..

Bu "şaka"ları biz yapsak medeni dostlarımız barbarlığımızdan başlarlar ve bitiremezler!...

Nuri Beşer, hapiste biraz hasta, biraz halsizceymiş. Ne o?. Onu sokaklarda arıyanlar, hapiste mi buldular ki?.. Hastalığım sebebi sır bantta...

P reludine diye bir ilâç moda oldu. Alem avuç avuç ağzına atıp, okka okka zayıflıyor. Pneludime, Avrupada "dikkatlice" alınması gereken ilâçlardan sayılır. Cüneyt Gökçer, o Hamletteki "page" siluetini onunla ayarladı... Forman Onat onunla "filizleşti"... Doğan Onat onunla eridi... Şimdi sosyete hanımları benimsediler. İnsan tekrar etmekten kendini alamıyor: Avrupada bu, ancak ve ancak doktor kontroluyla verilir!.. Ama onlar herşeyde "kontrollüdür" da..

Meclis salonundakiler kâğıda dönmüşlerdi, bir anda. Hani, dinliyenlerden bir kaçık vardı ya, işte o bağırıp çağırınca...

Gazeteciler adamı yakalamak için harekete geçmiş, koşmağa başlamışlardı. Kurucu Meclisten kalma bir milletvekili, bir gazetecinin koluna yapıştı:

"— Sana olacak bana da olacak, biz kader yoldaşıyız. Söyle, ne oluyor, ne olacak?.."

Ne baskını zannetmişti ki, ne baskım zannetmişlerdi ki?

Mecliste C.H.P. liler ikişer ikişer toplanıyorlar... Katiyen üçerli çıkmıyorlar. Galiba, herkes en samimi dostunu seçiyor. Fiskoslaşmak için...

Vali Teoman Paşanın birkaç davetlisi vardı. Hemen hemen gece yarısıydı. Kapı çalında.' Açan geri çekildi, çalan salona kirdi. Kucağında, o Amerikalıların hindi yortusunda katlettikleri hindiler cüssesinde sakin bir hindi vardı. Gözlerini büze büze, boğazındaki kırmızılıkları oynata oynata ışığa ve Vali Paşaya bakıyordu. Teoman Paşa, "yarabbim" diye düşünüyordu içinden, "şimdi bu adamı bir güzel haşlamağa mecburum. Kimbilir ne rüşveti diye kollarıma uzatmak niyetinde bu hindiyi? Sen insanlara akıl fikir ihsan eyle yârabbim!..."

Nuri Teoman

Dâva başka dâvaydı. Adam Hindiden davacıydı. Evet, hindiden... Hayvancağız, bahçesindeki çiti tanımayıp, ne var ne yoksa atıştırıyordu... Neyse, hindinin sahibim cezalandırdalar ve çiti bir Hün akınını yavaşlatacak kadar beslediler.!.

Yalnız, kucağında hindiye "bu hindiden davacıyım" diye Vali konağına gece yarısı dayanan vatandaş bizim diyardan başka dünyanın ne tarafında bulunur acaba?..

Bizim F. K.G . hakkında en dokunaklı yazı hangi gazetede çıktı, bilir misiniz ? Aydın Yalçının Öncüsünde!.. Balcınız -P. K. G. bizi affetsin, biz sâdece iktibas ediyoruz- Öncüde çıkan parlak cümle ne:

"Kaleminizi bu bozguncu ve yurt için tehlikeli unsura karşı kullanınız, onların gerçek hüviyet ve mahiyetlerini meydana koyunuz. Hani mesela, şu sahtekâr ve madrabaz, sinsi minyatür F. K. G. hakkında yazdınız mı? Kalem kullandınız mı? Yazmadınız."

Hani, Aydın Yalçın da, "sinsi, madrabaz" da aynı çatı altında icra-i lübiyat etmektedirler de....

İstanbul

"Kanape" de sekiz kişi...

Amerikalıların "Salıncakta İki Kişi"si varsa bizim de "Kanapede sekiz kişi"miz var. Salıncak zaten, olsa olsa, iki kişiliktir. Ama bir kanapeye sekiz kişi sığar mı? Sığar. Hele bu "kanape", Cahit Atayinki gibi, hayali olursa...

İstanbul Şehir Tiyatrosunun Kadıköy bölümü sahnesinden şimdi Üsküdar bölümü sahnesine, yani Anadolu yakasının bir sahilinden öbür sahiline, taşınmış olan bu kanape "Sahildeki Kanape"dir ve Cahit Atayın sahneye çıkan üçüncü oyununun adıdır. İlk ikisi, "Pervaneler" ve "Pusuda" Ankarada, Oda Tiyatrosunda oynanmıştı. "Sahildeki Kanape"de İstanbul Şehir Tiyatrosunda - "Pusuda" ile beraber- oynanmaktadır.

"Sahildeki Kanape" hoş bir hayal oyunu. Hakikatin da yeri olan bir hayal oyunu tabii... Bir gemici, dönüp dolaşıp demir attığı limanda, yolunu bekleyecek bir kadına hasret çeken bir gemici, bakmış ki kendiliğinden ne yolunu bekleyen var, ne de beklenecek, bari bir mektup yazıp ben çağırayım demiş o kadını... Ama, ne olur ne olmaz diye, bir kadına değil, telefon rehberinden rasgele seçtiği-- kadına birden yollamış o mektubu. Biri gelmezse biri gelir diye düşünmüş. Ama tesadüf bu ya, mektupların üçü de hayali geniş, günlük hayatın yeknesaklığından bıkmış, biraz da maceraya susamış üç kadına düşmüş, üçü de gelmişler o tılsımlı kanapeye, başlamışlar beklemeye...

Derken üçünün erkeği de sahilde, aynı kanapenin etrafında belirivermezler mi!.. Ama yazar her birini "kendi" kadını ile değil de "öbürününkü' ile karşılaştıracak ve gemiciye lüzum kalmadan herkesi memnun edecek kadar becerikli... Ya gemici, o zavallı ne olacak? Gene mi "sahildeki kanape"yl boş bulacak? Hayır, bütün kişileri seyirciye tanıtan. Evli Kadının, Genç Kızın, Bar Kızının, aile Babasıyla genç Nişanlının ve bıçkın Belalının durumlarını açıklayan ve yıllardır yolunu gözleyen Kaçık Kız ne güne duruyor?...

Cahit Atay Sahildeki Kanape'ye oturttuğu sekiz kişi ile, sekiz insanın iç dünyasına ışık tutuyor. Ama göstereceğini gösterdikten sonra bu ışığı kesmesini bilmiyor, uzayan ışık, lüzumsuz sahneler, hatta tablolarla ilgiyi dağıtıyor üç kadınla üç erkeğin günlük hayatlarına, alıştıkları dünyaya ve birbibirlerine dönmelerini göstererek belki temsil süresini dolduruyor. Ama seyirciyi "Kanape"den uzaklaştırıyor.

Sahnedeki oyun

"Sahildeki Kanape"yi, Turgut Atalayın havayı veren dekorları içinde, Hamit Akınlı itina ile sahneye koymuş. Bellibaşlı kişilerin iç dünyasını aydınlatan sahneleri, Kaçık Kızın"a parte"lerini, yazarın fikir ve duygu olarak seyirciye vermek istediğini değerlendiren bir sahne düzeni kendini duyuruyor.

Oyuna gelince: Kaçık Kızda Su--a Pekuysal, başarılı ve sevimli bir kompozisyonla, vakayı yürütüyor, dikkati de çekiyor. Üç kadından Gençkızda Şadıman Ayşın Bar Kızında Muallâ Kavur, üç erkekten de Adamda Rıza Tüzün, Belâlıda Bilge Zobu rahat ve ifadeli bir oyunla isabetli tipler çiziyorlar.

"İçimizdeki Aslan"

Uyanan "Aslan'lar...

Şehir Tiyatrosunun içindeki aslanlar da, Devrimden bu yana, bir bir uyanmaktadır "İktidar" ve "Sinekler"den sonra "İçimizdeki Aslan" bunu gösteriyor.

James Thurber'le Elliot Nugent adında bir Amerikalı yazarın ortaklaşa yazdıkları İçimizdeki Aslan" "The Male Animal"- vaka olarak Amerikada üniversite çevrelerinde geçen olayları canlandırıyor. Amerikalılardan başkalarım kolay • kolay güldüremiyecek üniversite tiplerini. Amerikan üniversitelerinde futbola verilen aşırı önemi ve bu çevrede geçen komik sahneler bir yana bırakılırsa, oyunun ilgi çekebilecek tarafı, savunduğu fikirden ibaret kalıyor: Üniversitenin fikir ve öğretim hürriyeti!..

Oyunun kahramanı Profesör Tommy Turner, mütevelli heyetinin ve geri kafalıların baskısına, kürsüsünü, ekmek parasını kaybetmek pahasına da olsa meydan okuyor, doğru bildiği yoldan şaşmıyor. Oysa ki pısırık, genç ve güzel karısının umutlarını suya düşürecek, ona en küçük bir yafama sevincini tattıramıyacak kadar pısırık, kitaplarından başım kaldıramıyan bir adamdır. Ama bu pısırık kocanın "içindeki aslan", meslek aşkıyla şahlanınca, onu bırakıp gitmeğe hazırlanan karısının bile sevgisini, hayranlığım kazanmasına yetiyor.

Sahnedeki oyun

"İçimizdeki Aslan"ı severek dilimize çevirmiş, sahneye koymuş, başrolünü de üzerine almış olan sanatçı Nevit Özdoğru, oyunun ve sahne düzeninin "güldürücü" tarafları Türk seyircisine "yabancı" kalsa da, yadırgansa da, faydalı bir hizmette bulunmuştur. Üniversite ve öğretim hürriyetlerinin çok tartışıldığı - ve bir zamanlar hiçe sayıldığı- bir memlekette bu gibi eserlerin geniş seyirci toplulukları üzerinde, umumi efkârda büyük tesirleri olabilir.

Onüç kişilik oyunda, sanatçıların bütün gayretlerine rağmen, Amerikan üniversite çevrelerinin havasım, yerli rengi ve tipleri, bütün özellikleriyle, bulmak mümkün olmuyor. Ama Profesör Turner'le, kitaplar ve hocalar arasında geçen kuru bulduğu hayatına biraz renk, biraz hareket ve mana katmak isteyen karısı Elleni canlandıran Nevit Özdoğru ile Perihan Tedü rahat, ölçülü ve ifadeli oyunlarıyla seyirciyi sahneye yaklaştırmıya, hatta bağlamıya muvaffak oluyorlar.

Sümerbank
Satış Mağazalarında
Bol Çeşitli
Pamuklu
Yünlü
Kumaşlar
Zarif
Halılar,
Döşeme ve
Perdelikler
Kalite
Üstün
Renk ve Desen
Cazip
Fiat UCUZ
Sümerbank: Fabrika Mamûlleri
ve Bankacılık İşleriyle
Halkın Hizmetindedir.
Basın - (A. 1589) — 127

R A D Y O

Ankara

Bir zaferin hikayesi

Bitirdiğimiz haftanın başlarında salı günü, saatler 22,15'i gösterirken Ankara Radyosu spikerlerinden Mukaddes Gözaydın. Meclis Saatinin sona erdiğini dinleyicilerine bildirdi ve gonga vurdu. Çok kısa bir aradan sonra bir erkek spiker:

"— Burası Ankara! Sayın dinleyiciler, simdi Amerikalı astronot John Glenn'in uzay yolculuğu hakkında bilgi veriyoruz diye söze başladı.

Aynı ses bir iki cümle ile Glenn' in uzay yolculuğunun başarıyla sonuçlandığını, astronotun Atlantik. Okyanusuna indiğini ve civarda dolaşan destroyerlerden birinin 44 mil uzakta dalgalar arasında çalkalanmakta olan hava gemisine doğru yola çıktığını bildirdi. Bu arada Astronot Glenn'in yolculuğu hakkında Atlantik Okyanusundaki bir uçak gemisinden bilgi veren Amerikanın Sesi Radyosu muhabirinin sesi de Türk dinleyicilere dinletildi. Erkek spikerin konuşması sona erdikten sonra spiker Mukaddes Gözaydın bu sefer heyecanlı bir sesle biraz önce alınan bir haberi okudu. Bu habere göre John Glenn kendisini hava ge---inden çıkarmaya gelen destroyer Noa'nın güvertesine alınmıştı.

Ankara Radyosu, astronot Glenn' in destroyer Noa'nın güvertesine çık masından tam sekiz dakika sonra bu haberi veriyordu.

Fakat ne yazık ki, Türkiye Radyolarının hepsinin çalışmasında istikrar aramak boşunadır. Ankara Radyosu o gece saat 22,15'de diktiği zafer anıtını 80 dakika sonra, 22,45 haber bülteninde yine kendisi yıktı.

Saatler 22,45 i gösterirken okunan dördüncü haber bülteni Gümrük ve Tekel Bakanı Şevket Buladoğlu ve Basın - Yayın ve Turizm Bakanıma Samsundan dönüşlerini ilk olarak dinleyicilerine bildirdi. Bu haberi sırasiyle, Adalet Komisyonunun verdiği karar, yine Adalet Komisyonu ile ilgili başka bir haber, Anayasa Komisyonunun bildirisi ve 1111 sayılı kanunla ilgili bir haber takip etti. Albay Glenn'e ve uzay yolculuğuna ait haber, bültende ancak altıncı haber olarak yer aldı. Gerçi memlekette siyasi tansiyon en yüksek dereceye çıkmak üzereydi. Fakat madem ki iç durumumuzla ilgili bir habere 22,45 bülteninde yer verilmemişti, o halde Amerikalı uzay adamı hakkındaki bilginin en başta yer alması gerekirdi.

Zafer anıtını yıkan sadece bu olay da değildir. Bu önemli haberin şekli de Türkiye Radyolarının, içinde bulundukları durumu bütün dinleyicilere gösterecek en güzel örneklerden birini teşkil etmektedir. Saat 22,15'de verilen haberde önce Albay Glenn'in Atlantik Okyanusunda bulunduğu yere bir destroyerin hareket ettiği bildirildi sonra da, bir iki dakika önce alınan bir habere göre, Albay Glenn'in kendisini kurtarmaya gelen destroyerin güvertesine alındığı ve sıhhatinin yerinde olduğu açıklandı. Bu haberin verilmesinden tam 30 dakika sonra ise Ankara Radyosunun 22,45 haber bülteninde bir spiker, Gelnn'in Bahama Adaları açıklarında denize indiğini bildirdi ve Basın • Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünde hazırlanmış olan elindeki haber bülteninin metninden:

"— Amerikan gemileri kendisini denizden almak için hızla, o noktaya doğru yol almaktadırlar. Şimdi alınan bir habere göre, kendisinin sağ ve salim olduğu anlaşılmıştır.* diye okudu. Peki ama, dinleyiciler hangi habere inanacaklardı?

İşin iç yüzü

Aslında, Glenn'le ilgili haberin olaydan sekiz dakika sonra Ankara Radyosundan bildirilmesinden bir anlayışlı radyo idarecisi ve iki gayretli şahıs sorumludur. Albay Glenn daha uzaya çıkmadan önce Ankaradaki Amerikan Haberler Merkezinin Radyo ve Film Kısmı Şefi Kemal Tanındı her türlü tedbiri almış ve Cape Canaveral, Washington ve Atlantik Okyanusundaki Randolph isimli uçak gemisinden yapılacak radyo yayınım kuvvetli cihazlarla dinlemek ve banda aldırmak üzere hazırlıklarını tamamlamıştı. Bu arada Ankara Radyosunun eski Program Müdürü Mahmut öngöreni Amerikan Haberler Merkezine çağırmış ve kendisinden o akşam "Yaşadığımız Günler" programına konmak re yolculuğun sonucunu radyodan dinleyiciye bildirmek üzere iki program hazırlamasını istemişti. Fakat asıl iş, Ankara Radyosunun bu iki programı kabul edip etmeyeceğine bağlıydı. Çünkü bundan önce bir radyo idarecisinden önemli bir haberin radyoda program aralarında verilip verilmeyeceği öğrenilmek istendiği zaman, yetkililerin daha yük sektekilerden izin almak için teşebbüse geçtikleri, herkesin de birbirinden çekindiği için bir sonuç alınamadığı çok görülmüştür. Yetkililerin birbirlerinden çekinmelerinden ve bir radyonun asıl görevlerinden birinin de en kısa zamanda dinleyicisini aydınlatmak olduğunun bilinmemesinden ötürü Üsküdar Facia, sı, Hacettepe Çocuk Hastahanesi yangını, Pendik tren kazası ve Gagarinin ilk uzay yolculuğu Ankara Radyosunun dinleyicisinden sakladığı önemli olaylardan bir kaçıdır.

Amerikan Haberler Merkezi ve Ankara Radyosu arasında yapılan işbirliği sayesinde ilk defa bir radyomuz hemen hemen dakikası dakikasına Albay Glenn'in yolculuğunun sonuçlarım, uzaya yükselirken roketin çıkardığı sesi ve Glenn'in uzayda iken yaptığı konuşmalarını dinleyicisine bildirmiş oldu.

UĞUR K.
ÇİÇEK SAKSIDA
TASARRUFLARINIZ İSE
ZİRAAT BANKASINDA
BÜYÜR
Ziraat Bankası
ZİRAAT
BANKASI

TÜRKİYE
VAKIFLAR
Bankasındaki
TASARRUFLARINIZ
sizi
SAADET VE
huzura
KAVUŞTURUR
UĞUR K.